

Сагаан харын шэнэ выставкэ

Бурхан зураха буюн хэшэгтэй

Һаяхан, январин 24-дэ Ц.Сампиловай нэрэмжэтэ Уран зурагай музей соо бэлигтэй уран зурааша, буддын шажан баримталагша Николай Николаевич Дудкогой «Буддийское искусство танка» гэжэ нэрлэгдэһэн ехэ гоё һайхан выставкэ Сагаан харые угтуулан нээгдэһэн байна. Тус музейн дарга Т.А.Бороноева энэ выставкэ нээлгын ёһолол нээжэ, урданай маягаар минеральна шэрэ будагаар бүтээгдэһэн бурхадай дүрэнүүдэй выставкэ хоёрдохиео эндэмнай харуулагдажа байна, гайхалтай искусствын энэ выставкэ гон ехэ талаан бэлигтэй мастерай байгааһаа үгтэһэн онсо шадабари гэршэлнэ гэжэ тэмдэглэе.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо, соёлой ёһо заншалууды дэлгэрүүлгэдэ габьяатай байһан Ц.Б.Батуев үгэ хэлэхэдээ, «ерээд онуудаар бэлигтэй уран зурааша Николай Николаевич Дудкотой Энэдхэг ороноор суг аяншалһан байнаб, тиихэдээл мэргэжэлтэ уран зураашын хүсэл, уран бэлигые үүлдэнь, выставкэнүүдэйн үедэ, ойлгоһонби. Буддын шажан дэлгэрүүлһэн искусство баян ёһо заншалуудтай, ехэ удхатай» гэжэ онсолбо.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанай социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Т.А.Быкова Сагаалганай урда нээгдэһэн выставкын авторые захиргаанайнгаа, горсоветэй депутатуудай зүгһөө амаршалха зуураа олон жэлэй туршада бурхадые зураха бэлиг талаангаараа хүн зоние гайхууддаг, баясууддаг, эди шэдигтэ искусствынгаа элшэ хүсөөр һайхан хүсэл, нангин мэдэрэл түрүүлдэг энэ автортай танил байһанаа мэдүүлэн, харагшадай һонирхол татадаг Н.Н.Дудкодо, эндэ сугларашадта Сагаан харын амжалта, һайн һайхание хүсэһэн байна.

Искусствата харуулагдаһан шажан, шажание элрэхэйлһэн искусство - алише талаараа бүхы зондо Сагаан харын гоё һайхан



Н.Н.Дудко

бэлэг болоно, тиимэһээ бүхы Улаан-Үдэмнай искусствын 15 хургуулин хүүгэд энэ выставкэдэнь ержэ хараха, бэлиг шадабаритайнь танилсаха, хураха ёһотой гэжэ Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой управлениин начальник О.А.Полякова найдуулба.

Урданай ёһо баримталан бүтээһэн бурхадые зурахадамни туһалһан өөрынгоо багшанарта, энэ выставкыемни дэмжэһэн музейн хүдэлмэрилэгшэдтэ ходоодоо баярые хүргэн ябахаб. Эдэ зурагуудни (танкануудни) арамнайлагданхай, урданай саг һаань, дасангуудта байха зэргэтэй һэн һааб даа, тиигээдше хүн зон мори тэргээр ерэхэ байгаа бшуу. Мүнөө саг хубилаа, зүгөөр анханай маяг, минеральна будагаар, алта, бусад эд бутаруулан зураха ёһо үлэнхэй бшуу, - гэжэ өөрынгоо выставкэ нээһэн Н.Н.Дудко тайлбарилна.

Музейн тусхай зал соо нээгдэһэн тус выставкын үедэ ханануудаарнь үлгэгдэһэн торгон бүд дээрэхи мэдээжэ бурхадай үнгын гоё дүр зурагуудые һонирхон, һайхашаан харабабди: Ваджрапани (Очирваани), Амитаюс (Абида), Сарасвати (Янжима) гэжэ олон даа. Буддын шажанай Дзогчен хургуулие баримталадаг үндэр зиндаатай, Чогьял Намхай Норбу Римбүүшын арамнайһан, тэрэнэй шабинь болохо Н.Н.Дудкогой зураһан эдэ бурхад бидэнэй зүрхэ сэдхэл долоолгобо, баясуулба. Илангаяа хубин коллекцинуудһээ абтаһан хүрөөтэй «Гуру

Драгпо Килая», гоё «Мандарава» (Бадмасамбаава бурханай гоё һайхан хатан), «Авалокитешвара», «Манжушри», «Джебзун Миларепа», «Гуру Падмасамбава», «Дакини Гома Деви», «Дакини Мандарава» гэхэн нэрэгтэй торгон, хургы, бусад бүдүүд дээрэ зурагдан бүтээгдэһэн танканууд мэргэжэлтэ уран зураашын бурханһаа үгтэһэн ехэ бэлигынь гэршэлэе. Үшоо тиихэдэ Энэдхэгтэ, Непалда хэгдэһэн фото-зурагуудынь эндэ үгтэнхэй.

Германида Дессау хотодо 1962 ондо түрэһэн, Улаан-Үдэдэ, Киевтэ мэргэжэлээ олоһон, тусхай хургуули шудалһан Н.Н.Дудко Ивалгын дасанда ехэ зиндаатай Дарма-Доди ламхатай (манай багада, Хэжэнгэдэ манай хүгшэн эжындэ ажаһуудаг байгаа), удаань Сүүгэл дасанай Жимбэ-Жамса Цыбеновтэй, һүүлдэнь багшатайа - Чогьял Намхай Норбу Римбүүшэтэй уулзажа, буддын шажантан боложо, бэлигтэй зонһоо - Монголой, Энэдхэгтэй, Непалай мастернуудай дүй дүршэлһөө хүртэжэ, Далай ламын өөрын уран зурааша Ген Сангей Ешедэ хураһан габьяатай. Тиигэжэ танка-бурхан зураха, бүтээхэ бэлигтэй мэргэжэлтэ зураашын диплом абажа, уран шадабарияа шабинартгаа ВАРК-ын дэргэдэ дамжуулна.

Николай Дудкогой бүтээлнүүд Эрхүүгэй, Москвагай, Санкт-Петербургы, Улаан-Үдын, тиихэдэ Италийн, Франциин, Аргентинын, Японой, бусад оронудай галерей, музейнуудые шэмгэлэһэн байха юм. Бурхан зураха, бүтээхэ буюн хэшэгтэй, бэлиг талаантай Н.Н.Дудкогой выставкэ февралын 23 болотор үргэлжэлхэ. Сагаан харын бэлэг болоһон выставкэдэнь булгание уринабди.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: выставкын үедэ.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.



ДУУН БҮХЭНИЙНЬ ДУРАН ТУХАЙ

Анхарагты: шэнэ проект



Һаяхан «Үльгэр» гэхэн хүүхэдэй театрхид «Лаккитон» гэхэн эстрадна дуунай бүлэгтэй хамтын проект бүтээжэ, «В каждой песне легенда» гэжэ нэрлэгдэһэн хүгжэм, дуута, хатартай багахан зүжэг, дуунуудай шэнэ программа харуулаһан байна. Алдар суута Байгал далай тухай домог соо нангин мэдэрэлдэ абтаһан, Енисейдэ дурлаһан Ангар дүүхэйн образые, гуниглаһан Байгал далай эсэгтээ харилсаһые ойлгуулаһан гүн удхатай, гоё шүлэгүүдээр зохёогдоһон дуунуудые «Лаккитон» бүлэгтэй буряад һайхан, мүнөө үеын хубсаһатай басагад ехэ зохидоор «Үльгэр» театр соо дуулажа, халуун алыга ташалгаар угтагдаба.

Ханилһан гансатаяа жаргалтай, баяртай байһанаа мэдүүлһэн, олон хоолойн аялга ниилүүлэн дуулаһан Лариса, Марина Михайлованууд, Екатерина Волевик гэгшэд «Лаккитонхойд» дуун бүхэнийнгөө образ дамжуулахые оролдоно. «Эхин дуран хадаа нангин дуран» гэжэ дуунууд соо тайлбарилан дуулаһан «Лаккитон» бүлэгтэйхид Улаан-Үдын соёлой управленидэ хүдэлхэ үедөө бэдэрэлгэнүүдые хэжэ, шэнэ дуунуудые олодог, уран шадабаридаа хүүгэдые һургадаг юм. Табан жэлэй туршада бэлигэ хурсадхан, Новосибирскдэ «Сибирские звезды» гэхэн регионууд хоорондын конкурсно, «Алтаргана-2006» гэхэн уласхоорондын фестивалда шалгараа, Улаан-Үдэ хотын мэр Г.А.Айдаевтай шанда хүртөө.

Уран гоёор хатардаг, үндэр, нарийхан, нугархай бэсэтэй, сэбэрхэн шарайтай басагад уран һайханай хүтэлбэрлэгшэ,



«Үльгэр» театрхид

«Кристалл» гэхэн соёлой түбэй (Стеклозаводой тосхон) директор, хүгжэм, дуу зохёодог Виктор Николаевич Михайловтай, бусад композиторнуудай дуунуудые хатаран һагадуулаба. Илангаяа Зүүн зүгтэй дуунуудые дуулахадаа, гоё хубсаһаараа, уял хатарнуудаараа һайшаагдаба.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанай мэрэй орлогшо М.А.Ян, соёлой управлениин дарга О.А.Полякова, тусхай управлениин начальник Э.Х.Мусин, «Тоонто» гэхэн фольклорно ансамблин хүгжэмшэн Э.В. Дымбрылова, бусад хүхэд «Лаккитон» бүлэгые сээсгүүдээр, һайхан үгснүүдээр амаршалан, үшөө ехэ амжалта хүсөө.

Тус программа-проект (тусхай грантта хүртэхэ зорилготой) бэсүүлэгэдэ залуу композитор Наранбаатарай Нарюю, шүлэг бэшэдэг, бэлигтэй багша Ш.Г.Ширибон, хүгжэм, дуу таарууддаг Э.Хайнчиков, «Үль-

гэр» театрай ахмад режиссёр Э.Жалцанов, хореограф Т.Тихомирова, концерт хүтэлэгшэ В.Малдаев болон бусад ехэ хүсэл оролдолого гаргаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Тиихэдэ гоёор дууладаг, «Белый месяц», бусад фестивалнуудта шалгарһан Валико Гаспарян, «Үльгэр» театрайхид, «Пелея» гэхэн мүнөө үеын хатарай студийн бэрхэ солистууд энэ концертые бэлиг шадабаряараа шэмгэлэбэ. Зохоохы шэнэ амжалта хамтын ажалай проект бэлдэһэн «Үльгэр» театрайхидта, «Лаккитон» бүлэгтэйхидтэ - бэлигтэй эдэ басагдта шэнэ Ама сагаан Хулгана жэлдэ хүсэе!

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: концертын үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Энэ хуудана Бэлигма ОРБООЕВА бэлдэбэ.

«Ариг Ус» ТЕЛЕКОМПАНИИНИН АШАТА ҮҮСХЭЛ

ТҮҮХЫН ХҮРДЭ

Зунай зулгыхан сагта найр зарлажа, эрын гурбан наада эмхидхэхэ заншалнай эртэ урдын түүхэтэй ааб даа. Орон шотагай ээдые, лус сабдагуудые хүндэлхэ уг зорилготойгоор анхандаа үүсхэгдээг эдэ нааданууд саг жэлэй үнгэрхэдэ, хаанай баатар сэргээдые шэлэн абалгын шэнжэтэй болоо хэн ха. Мори урилдуулхадаа, нур харбахандаа, барилдахандаа, эгээл эрхим гэжэ элрэн тодоргошод лэ сэргэй удамарша, жанжан болохо эрхэдэ хүртэдэг бэлэй. Удаань буддын шажанай дэлгэржэ эхилхэдэ, эдэ нааданууд эхэ хураллуудай үеэр үнгэрээг болоһон байгаа.

“Гол голыйхид өөр өөрынгөө бүхэнүүдые табидаг байгаа. Зүгөөр холо шотагнаа ерэнэн мэдээжэ суута бүхэнүүд барилдаанда хабаадалсаха эрхэтэй байгаа. Тон түрүүн эгээл эрхим бүхэнүүдэ урда удаанаань харуулжа, хоорондонь хэдэн метр зайтайгаар нуулгаад, саашанхи бүхэнүүдыень хүсэн болон шадабаринь зэргээр нубарюулан нуулгадаг байгаа. Тиигэжэ гэдэнэрэй бэлэн болоод байхадань, эгээл эрхим бүхэнүүдые бодхожо, хоёр тээхэ уулзуулхадань, тэдэн барилдажа орошо бэлэй. Буряад барилдаан гэшшэ шуранаа, дүрээ, арга мэхээ харуулха гэнэн гуримтай юм. Барилдаанай дүримэй ёһоор гарайнгаа хурганай үзүүрээр халта газар һабардабал, хаягдаһанда тоологдодог шуу. Хаягдаһан хүн нууридаа ошожо

хубсалдаг, хаяһан хүн хүтэлүүлжэ үбгэдэй урда ошожо, шагнал, мунгэ, заримдаа бүри хадаг абадаг хэн. Илаһан хүн доошо доошоо нууһан бүхэнүүдэй барилдажа дүүрэхэдэ, түрүүшын дүхэригтэ илаһан бүхэнүүдэй барилдажа үсөөрхэдэнь, эгээ һүүлдэ хоёр бүхэ үлэжэ, түрүү нууриин түлөө барилдадаг хэн. Барилдаанай арга дүрэ, гохо мэхэ эдэб янзын гэшшэ. Томо бээтэй, багжагар хүдэр, шамбай солбон, гаһар хүсэтэй бүхэ хүлөө барюулахая айдаггүй. Хүл- дэ оромсоорнь, дээрэнэнь хоёр гараараа бээһень тэбэрээд, үргэжэ хаяжархидаг. Гар, хүл оуласалдажа барилдаханда, эгээл гоё барилдаан болодог. Дотор, гадар дэгээ хэхэ, ташаалха, үбдэглэхэ, толгой, гараараа һуга доогуурнь орожо үргэхэ, хульһень татажа, гэдэргэнь унагааха гэхэ мэтэ арга мэхэнүүд бии. Хэдыһень хүсэ шадал хэрэгтэй байбашье, олонхи ушарта арга мэхээрээ гэнэдхээжэ дийлээдэг. Тиихэдэ дүрэ хүсэн хоёрһоо гадна, толгой һайн хүдэлхэ, нүгөөдөнгөө арга дүрье эртээн-нээ уридшалан тааха, нүгөөдөнгөө дүрһөө гараха зуураа, өөрын арга мэхээр бүдэрүүлхэ ушар олоор дайралдадаг. Айжа эбэрбэл, бирахайгш”, - гэжэ мэдээжэ журналист Бата-Мүнхэ Жигжитов тон зүб тэмдэглэнэ.

Совет засагай үедэ эрхим эршүүлэй эдэ нааданууд Сурхарбаан гэжэ нийтэ гаршаг доро эмхидхэгдэжэ эхилээдэ, мүнөө болотороо тиигэжэ байна гэшшэ ааб даа. Бата-Мүнхэ Жигжитовэй хөөрөһөөр, Буряад-Монгол АССР-эй 1923 ондо байгуулагданаһай хойто жэлдэ, тодорхойлоходо, 1924 оной август нарада



Чингис ШОНХОРОБОЙ зураг.

түрүүшын Сурхарбаан болоһон байгаа. Агаһаа Алайр, Баргажанһаа Захаамин хүрэтэр бүхэ буряад аймагуудһаа хурдан хүлэгүүд, нур харбагшад, мүн бүхэ барилдаашадшые эрээ нааб даа. 1960-аад онуудта Буряад орондо сүлөөтэ гэхэ гү, али дүрэ булалдалгын барилдаанай хүгжэжэ эхилхэдэ, үндэһэн буряад

барилдаанда шэгнүүр тухай ойгосо бии болоо. Урдань шэгнүүрэй талаар огто илгарангүй тэмсэдэг байһан тамиршад 5 бүлэгтэ хубаараад барилдажа эхилээ хэн ха. Удаань 1980 гарал онуудта бүхэ барилдаанайнгаа урданайнь түхэл маяг һэргээ гэлсээд, барилдаашад бүһэ зүүгээд хибэс дээрэ гарадаг болоо.



Мүнгэн сэргэ

Тээд һүүлэй хэдэн жэлэй туршада буряад барилдаан, мүн спортын бусадшые үндэһэн зүйлүүдтэ дахяад анхарал хандуулагдажа эхилээ ха юм даа. Буддын шажантанай заншала Таһаан үүсхэлээр, дасанай ехэ-ехэ найрнууд дээрэ эрын гурбан наадан эмхидхэгдэнэ. Мүн буряад-монголшуудай бүхэдэлхэйн “Алтаргана” һайндэршые тодорхой нүлөөтэй. 2006 ондо тэрэниие Буряад орондоо хүлээн абахынгаа урдаһана барилдаашад тусхай хубсаһатай болоо хэн. Тиихэдэ малгай, мүн монгол маягаар оёгдөһон шуудаг, дээрэнь бүһэ зүүгээд, хүдөө зөөлэн улагай буряад гутал үмэдээг болоё гэлсэһэн байгаа бшуу.

Тээд арсадаата асуудалнууд гаражал байгаа аабза. Тэдэниие дууһан шийдхэжэ, хубсаһа хунар, шэгнүүр, тэмсээнэй саг, талмай болон бусад зүйлнүүдые баталха зорилготойгоор Ивалгын дасанда тусхай хуралдаан һаяхана эмхидхэгдээ. “Буряад барилдаа хүгжөөгдээ гансал физкультуря болон спортын талаар республиканска агентство бэшэ, мүн бусад министрствэнүүд, олонийтын эмхинүүд хамааралсаха зэргэтэй. Юуб гэхэдэ, үндэһэн буряад барилдаанаймнай хүгжөө һаа, соёл урлал, хүрэл хэлэмнайшые улам дээдэ тэмжээндэ гараха болоно бшуу, - гэжэ эрдэмэй энэ хуралдаанда хабаадагшад тоолоно.

ҮГЯЛЗЯ



“Мандуухай Сэсэн хатан ” гэнэн монгол кино Сагаалганай үдэрнүүдтэ “Ариг Ус” телеканал дээрэ буряад оршуулгатайгаар анха түрүүшынхиеэ гарахань.

Оршуулгын ажал ударидажа, эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри хэнэн Жанна Дымчиковагай хөөрөһөөр, энэ кино журналист Дондок Бальжинимаев ородһоо буряадшалаа, харин монголһоо ород руу Хасбаатарын Мэргэн гэжэ Монголдоо аргагүй мэдээжэ хүн оршуулга хэнэн байна.

Энэ ажал 2 жэлэй саана эхилхэн юм. Монголой Үндэһэн телевиденитэй, мүн кино найруулагшатай хэлсээн баталагдажа, түрүүшын алхамууд хэгдээ хэн. Мүнөө болохоодо, республикын нуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын уран найханай түбэй студи соо Буряад драмын театрай артистнар тус кинодо аба оруулжа байна.

Чингис хаанай һаһа бараһанһаа хойшо засаг түрын түлөө үри һадаһадайнь хоорондо болоһон хөморол, хатуу тэмсэл урдань агуухэ улас түрэ байһан гүрэниие

һандарха туйлда хүргөө. Хэсүү тэрэ сагта Мандуухай хатан инаг дуранһаа, хубингаа зол жаргалһаа арсажа, засаг түрье өөрынгөө гарта абажа, монгол хаашуулые эблэрүүлхэ оролдоло гаргаад, тэрэ зорилгодоо амжалтатай хүрэнэн байна.

Шэнэ жэлэй, Сагаан харын түрүүшын үдэр февралын 7-до 12 сагта “Ариг Ус” телеканалай агаарай долгиндо түүхэтэ энэ фильмын 1-дэхи хэлэг хараарайгты, үргэлжэлэһын февралын 8-9-эй үдэрнүүдтэ гараха гэжэ мэдүүлнэбди.

Нарата дэлхэйн найман зүтэйнь
Номин һаруулыень шэлэжэ
Үнгэтэ юртэмсын долоон үнгэнэйнь
Үзэсхэлэнтэ һайханиень
Хаража ябаарайгты.
Арьяа Баала бурхан
багшын буян эдлэжэ,
Алтан шаргал наранай
элшэ доро сэнгэжэ,
Араг түмэн зондоо хэтын
хэтгэдэ алдартай,
Амгалан тайбан
ажануухыешнай хүсэнэб!
Сэлгэ һайхан дайдага,
Сэсэг ногоон шотагтаа
Аба жыш үрээлтэй,
Ажалда шударгы
суутайхан
Аялга хонгёо дуунуудтай,
Омог сагаан сэгхэлтэй,
Олон хани нүхэдтэй,
Айраг сэгээ дүүрэн
Аяга сайгаа үргэжэ,
Наранай толо хаража,
Наһанай үндэрые дабажа,
Ашанар, зээнэрээ
тойруулан,
Амар мэндэ ябын даа!
Эрдэм Цыренжапов.

Эхын нюдөөр дэлхэйе шэртэн,
Эхын зүрхөөр бэе бсэдээ дурлалсан,
Энэ дэлхэй дээр жарган
һуугыт даа.
Тогтооһон гэрээ тоһогожол,
Түһэн галаа һэргээжэл,
Түрэл түрхэмөө мэдэлсэжэ,
Түрэн хүүгэдээ
хүмүүжүүлжэ,
Уг гарбалаа сахижа,
Энэ юртэмсэдэ амгалан
ябахатнай болтогой!
Саяна Будажапова.

Һүнэшэгүй һүлдэтэй,
Зайлашагүй заяатай,
Даашагүй далгатай,
Дабашагүй хэшэгтэй,
Эбхэшэгүй эрдэмтэй,
Буурашагүй буянтай
ябахатнай болтогой!
Нансалма Бадмацыренова.

Бии бэлигтэй, буян хэшэгтэй,
Угы юумэгүй — хуу би,
Боду һайхан, дүүрэн сагаан
сэгхэлтэй ажануухамнай
болтогой.

Үри хүүгэднай аза
талаантай, алдар солотой
Эхэ эсэгдээ, араг зондоо,
Эхэ орондоо
Аша туһатай ябахань
болтогой!
Антонида Жалсанова.

Хүүдэлхэн газартаа хүндэтэй,
Яһан газартаа ямбаттай,
Һуһан газартаа һурагтай,
Һайн һайхан, жаргалтай
Барайдаа ябахатнай
болтогой!
Арюна Холбоева.

Эхэ эсэгын гуламтые
Эрьен һэргээн ябаарайт!
Эльгэ зүрхэнэйн этигэл
найдабарине
Энхэрэн һанан ябаарайт!
Эгсэ байдалай харгыда
Эелдэр зохидоор ябаарайт!
Элинсэг шотагайнгаа солье
Энэрхы дурдан ябаарайт!
Түмэн Имескенов.

Хүрьһэтэ алтан дэлхэй дээр,
Хүхэ номин тэнгэри доро
Хүн боложо түрэн хуби
заяатай та бүгэдэндэ
Этигэл дүүрэн энэрхы
сэгхэлтэй,
Эдэбхитэй, эрмэлзэлтэй,
Эбтэй эетэй, элүүр энхэ,
Ажабайдалдаа амгалан
тайбан,
Аза жаргалтай,
амжалтатай
Ажануухатнай болтогой!
Цыренма Найданова.

Булгархагүй бүхэ үетэй,
Буурахагүй залуу наһатай,
Хухархагүй уян яһатай,
Хуушархагүй һайхан
бүтээлтэй,

Шадал ехэтэй, шарай
хайхангай,
Нюрга бэхитэй, нюур уринтай
һуухатнай болтогой!
Булаг Матыев.

Эсэшгүйгөөр оролдон,
Эрдэмэй жолоо барюулжа,
Аба орондоо, арагтаа
Ашатай хүнүүд болгоһон
Багшанартаа хүгдэн доро
дохиноб.

Ажал дээрээ амжалта
туйлажа,
Аймаг соогоо суурхажа
ябахатнай болтогой!
Ринчин Дашинимаев.
Эртынгээ түүхые, угайнгаа
бэлигые

Эдирхэн үетэндөө түхөөжэ,
Ая гангаараа анхилан байдаг
Арюухан тоонто шотагтаа
Сарюухан ябахатнай
болтогой!
Батор Цыдыпов.

Багархан зулын гэрэл мэтэ,
Баглаа сэгсэгүүдэй үнгэнүүд
шэнги
Буряад арагайнгаа заншал
барин,

Бэе элүүр энхэ,
Саяан үндэр уулын оройдо
Алтан шаргал наранай
гэрэл сасарһан мэтэ,

«Үрээл тогтохо болтогой!» гэнэн мұрысөөнэй дунгүүдэ февралын 2-то Буряад драмын театрга согсологдохо.

Даша-Доржо БОЛОТОВ,
«Мүнгэн сэргэ» дамжуулгын редактор.

ҮРЭЭЛ ТОГТОХО
БОЛТОГОЙ!



Налгай тэниун дэлхэй дээрэ
наян үнгын сэгсэг дэлгэрхэн
мэтэ,

Үргэн Буряад оронойнгоо
үргэмжөөр

Үри хүүгэднай үнэр баян,
Буддын шажанай харалтаар
Үбгэд хүгшэднай буянтай,
жаргалтай

Эжы абынгаа дайдага
Энхэ тайбан
Баран бүгэдөөрөө
Ажануухамнай болтогой!
Сэсэгма Дамбаева.

«Үрээл тогтохо болтогой!» гэнэн мұрысөөнэй дунгүүдэ февралын 2-то Буряад драмын театрга согсологдохо.

РОМАН-МОЗАИКА

НОВОЕ ЯВЛЕНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ БУРЯТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Издан в 2005 г. в г.Улан-Удэ, ГУП «Издательский дом «Буряад үнэн», объём 50 печ. л., тираж 300 экз.

Роман состоит из 4-х частей:
1. Опровержение легенды, или Кровавый Восток. 2. Война богов, или Империи и династии. 3. Курган, или Цивилизация непообеждённых. 4. Буха-ноён, или Родина и святые.

Книга Ангархаева А.А., хотя и является историческим романом, но она не только о древности, не только о прошлом. Книга эта и о сегодняшнем дне, с современными действующими лицами, отражает поступки, мысли, раздумья нынешних людей. Действия происходят на земле нынешней Бурятии, где живут главные герои книги.

Но когда автор воспроизводит героев, исторических лиц прошлого, он переносит читателя в глубокую древность, в то время, когда по Великой Степи от «стен недвижного Китая» до Черноморья и берегов Дуная кочевали и участвовали в боевых походах воины и конница степных народов хунну, скифов, сарматов, монголов.

В этой краткой справке основные качества романа «Небо и Земля» мы сжато выразим лишь тремя наибольшими достоинствами, отличиями книги.

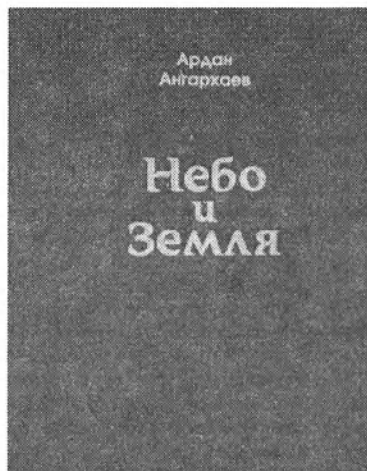
1. Этот роман, несомненно, новое явление в современной бурятской литературе, пред-

ставляет новый вид романа. Автор это определил как роман-мозаика.

Ранее нам известны были такие виды произведений этого жанра, как роман-эпопея, роман-хроника, роман-диалогия, роман-детектив, классический любовный роман и т.д.

Роман начинается в наше время, герои встречаются, действуют на берегу Байкала; в нашем городе; посещают знаменитое Иволгинское городище хуннов. Но затем автор резко перебрасывает внимание читателя вкраплениями небольших картин прошлого, древнего мира на этой же земле. Так предстают перед нами мозаичные картины быта, обрядов, жизни и деяний героев древности, подробно рассказана история возвышения шаньюя хуннов Модэ, показаны боевые походы великого полководца и царя - Александра Македонского, Дария, правителя Афинской державы Перикла...

Эти картины перебиваются (как на разноцветном мозаичном полотне) вводом в повествование раздумий, размышлений учёного-историка Б. Б. Тумурова, приводятся соответствующие



отрывки из его научных трудов о хуннах и эпосе «Абай Гэсэр».

2. Другим достоинством романа «Небо и Земля» считаем влечение в ткань повествования и воспроизведение ярких страниц самобытной культуры кочевников-степняков, духовного наследия бурят-монголов.

Изучая мифологические сюжеты Гэсэриады, сопоставляя звучания имен и разных названий обрядов в тексте нашего эпоса с историей народов древ-

него Востока (Шумер, Вавилон, Иран, Средней Азии и по всему пути кочевий и войсковых походов хунну, скифов, монголов), и герой романа, и автор приходят к утверждению о древнейших корнях улигера-сказа «Абай Гэсэр».

«Эпос не рождается на пустом месте, он возникает вследствие грандиозных событий, охватывающих огромные пространства. Особенно эпос «Гэсэр», который принадлежит не одному монгольскому миру, а является следствием крупнейших событий с IV в до н.э. по 2-й в. н.э. в Великой Степи и Евразийском мире», - такой вывод делает в научном труде главный герой романа, а с ним и автор.

Удовлетворены подобным убеждением и толкованием о древнейшем происхождении бурят-монгольского народа и мы, читатели.

3. Третье важное достоинство романа нам представляется в том, что книга отражает новую, современную научную мысль по истории, обычаям, нравам древнейших народов Востока, в частности, Центральной Азии и Евразийских степей. Автор

обильно влетает в текст романа взгляды, доводы из научных трудов, приводя немало ярких, запоминающихся примеров, результаты исследований и смелых, новаторских выводов выдающихся учёных современности от академиков Б.Владимирцова, С.Козина, Ц.Дамдинсуре-на до ныне активно трудящихся в научном мире Республики Бурятия.

Определённый интерес вызывает также и тот факт, что автор обосновывает свою точку зрения исследованиями известного доктора исторических и географических наук Л.Н.Гумилёва, рассказывает о личной встрече с ним. Достаточно убедительно использованы и результаты научных изысканий учёных Бурятии.

Высказав вкратце эти три довода о достоинствах романа «Небо и Земля», хочу подтвердить, что сочинение Ангархаева А.А., несомненно, стало заметным явлением и ярким достижением в современной бурятской литературе.

Д.Д. НИМАЕВ,
доктор исторических наук,
ведущий научный сотрудник
Института монголоведения, буддологии
и тибетологии
Бурятского научного
центра СО РАН.

г.Улан-Удэ,
март 2007 г.

ПОЛОЖЕНИЕ

о I Межрегиональной научно-практической конференции «Роль народных праздников в воспитании нравственности детей и молодежи» с проведением импровизированного конкурса «Найндэртөө уринабди» - «Приглашаем вас на праздник»

I Межрегиональная научно-практическая конференция проводится с целью популяризации национальных праздников, приобщения к самобытной культуре и традициям детей и молодежи. Необходимо в научно-педагогической деятельности образовательных учреждений обращение к традициям этнопедагогике, что способствует формированию этнического сознания и самосознания учащихся, уважению обычаев других народов, принципов толерантности в условиях проживания на территориях полиэтнической Бурятии, Читинской и Иркутской областей.

Цели и задачи конференции:

- Сохранение и развитие народных традиций и обычаев бурятского народа и других этнических, субэтнических групп, проживающих на территориях Бурятии, Читинской и Иркутской областей.
- Воспитание интереса и уважительного отношения к народным обычаям и традициям.
- Формирование эстетической культуры в проведении национальных праздников.
- Воспитание стремления к самоорганизации и самоиницированию проведения подобных мероприятий в дальнейшем в рамках национальных праздников.

Сроки и место проведения:
Данное мероприятие состоится 1 февраля 2008 г. по адресу: Республика Бурятия, Иволгинский район, с. Нижняя Иволга, ул. Коммунистическая 43, Дом культуры.

Участники конференции:
Ученые, специалисты, работники образования и культуры, национально-культурные центры, образовательные учреждения, детские и студен-

ческие коллективы, ансамбли.

Условия проведения:

1. Научные доклады, выступления представителей образовательных и культурных учреждений с использованием новых информационных технологий.
2. Подготовить яркие выступления с оригинальным решением и новизной подходов в подаче материала на основе элементов поисково-исследовательской работы.
3. Участие в игре «Шагай наадан» с выявлением победителя.

Программа
10.00-10.30 Регистрация участников.

10.30-14.00 Научно-практическая часть и конкурсные выступления.

14.00-15.00 Обед. Отдых и игры (шагай наадан).

15.00-16.30 Продолжение.

16.30-17.00 Заключение: подведение итогов и награждение.

17.00 Ужин для гостей.

Экспертная комиссия:

В состав экспертной комиссии входят представители МОД ВАРК, руководители и специалисты образовательных и национально-культурных учреждений.

Критерии оценки:

- Содержательность сценария.
- Артистизм и выразительность выступления, костюмы и атрибутика.
- Оригинальность и новизна подачи материала.
- Поисково-исследовательская работа.

Руководство:

Межрегиональное общественное движение «Всебурятская ассоциация развития культуры», МО «Иволгинский район», МБУ «Управление образования Иволгинского района», МСУ СП «Нижнеиволгинское», МОУ «Нижне-Иволгинская

средняя общеобразовательная школа».

Заключение:

Экспертная комиссия подводит итоги научно-практической конференции, определяет лучшие выступления и награждает дипломами и памятными подарками МОД ВАРК участников, а также отмечает победителя народной игры «Шагай наадан».

Документация:

Заявки на участие и сценарии конкурсных выступлений принимаются до 1 февраля 2008 года в печатном и электронном варианте по адресам:

1) г. Улан-Удэ, Советский район, ул. Ербанова 6, офис 13 (Филармония), ВАРК; тел.: (3012) 21-27-60, 21-49-23, факс: 21-21-66; e-mail: varkmo@mail.ru

2) Иволгинский район, с. Нижняя Иволга, ул. Школьная, 3. МОУ «Нижне-Иволгинская средняя общеобразовательная школа»; тел.: (8-301-40) 27-148, сот. тел.: 8-924-657-74-16, 8-902-165-62-24; e-mail: n-ivolga-school@mail.ru

Участие СМИ:

Приглашаются для освещения мероприятия в СМИ печатные издания и телерадиокомпании РБ.

Оргкомитет:

1. Председатель оргкомитета - Бильтрикова Елизавета Михайловна, исполнительный директор МОД ВАРК.

2. Координатор от МОД ВАРК - Шойнжонов Зорикто Солбонович, ведущий специалист МОД ВАРК.

3. Координатор от МОУ «Нижне-Иволгинская средняя общеобразовательная школа» - Чимитова Тамара Баировна, директор школы.

4. Технический исполнитель от МОУ «Нижне-Иволгинская средняя общеобразовательная школа» - Айдаев Баир Алексеевич, учитель истории.

Наһанайнгаа нүхэр,
Буряадай элитэ уран зохёолшо
Цырен-Базар БАДМАЕВАЙ
80 жэлэй ойдо

Арадай хэрэгтэ
наһаяа үгэһэн
хэншье хадаа
Хамагай сэдхэлдэ
мүнхэ ябадаг
золтой даа,
Хүбүүн боложо юртэмсэдэ
түрөөд,
Хүнэй бэеые хүмүүжүүлэн
бэежүүлжэ,
Хурсахан нюдэтэй,
Талмагархан шарайтай,
Таатай зохидхон хүддэтэй
Эрдэм бэлиг эдлэжэ,



Энэ бээ суурхуулжа,
Хүнэй найхан үринэртэ
Хэмгүй олон ном бэшэжэ,
Хэды абаха бэээ
Хэрэглэнгүй ябаһандаа
Саһаа урид үрдижэ,
Табин дүрбэ наһандаа
Талаан бэлигээ орхижо,
Таһаржа манһаа ошоһонши
Хорин зургаан жэл соо
Харатай байна даа сэдхэлдэ.
Энээхэн олон жэл
Эльгэлэн байһан гансамни
Эльгэ зүрхэндэм хүндэхэн даа.
наһан, бодон байхадам,
наһа нарандаһан наһаган,
наһажа хоюулаа байгаа һаа,
Хэмгүй олон мүнүүдые
Хэблэн байжа бэшэхэл хэмби.
Наһан наһанайш үдэр
Наһаа сээг тэбэрин,
Наһанайш найхан гансамни
Наранай элшэдэ адлихан
Наадан хажуудам зогсонош.
Бодоод намдаа ерээ һааш,
Бодол ехэ хүрэхэ хэн.
Бурхан багшын юрооһэн
Буруу бэшэ бодолши
Бараалхажа ерэхэл хэн.

Цындьма ШОЙОНОВА.





ШАХМАТЫ И ШАШКИ - В ГОСТЯХ У «ВОСТОЧНОЙ ПЧЕЛКИ»

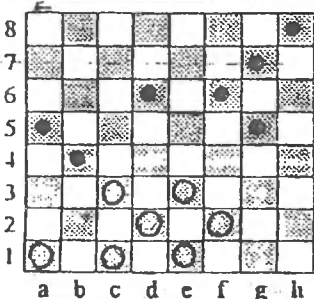
Преподаватель-тренер по шахматам и шашкам центра досуга детей «Булаг», перворазрядник по международным шашкам С.С. УШНИЦКИЙ предложил новую рубрику для

юных читателей и всех любителей шахматно-шашечной игры. В частности, в течение многих лет он интересовался шашечной игрой, но выяснилось, что в последние годы не выпускались

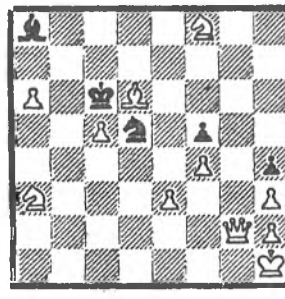
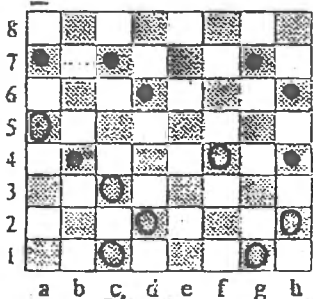
какие-либо журналы, подписные издания для массового спроса по шашкам.

Учитывая это обстоятельство, Семен Семенович решил дать в газету некоторые интересные комбинации, которые были сыграны известными мастерами шахмат и шашек прошлых лет и современности.

Открывая новую рубрику на странице «Зүүн зүгэй зүнтэйхэн зүгэ» («Восточная пчелка»), приглашаем к размышлению на досуге всех любителей шахмат и шашек.



ВЫИГРЫШ В 2 ХОДА



МАТ В 3 ХОДА



1. f4!, угр. 2. Ф:d2! Кр:d2 3. С1f1 — 1...С:f4 2. Фс5! (с основной угрозой 3. Кс3х, еще 3. Фh5х), 1...Фb6 2. Фс8! (еще 3. Фg4х), 1...ед 2. Ф:d3! (еще 3. Фf3х), 1...e3, ef 2. Фс6! (еще 3. Ф:n1х или 3. Ф:f3х), 1...Le1! 2. Фb3! (еще 3. Ке3х), 1...Кс6 2. Фb4! (не допуская 2...b4). Отлично!

1. Фb2! — 1...К— 2. Фb8! и 3. Ф:a8х, а в случае 1...Кb4(b6) 2. Фg7!, 1...Кс7(e7) 2. Кpg1!, 1...К:e3 2. Фb3! — цугцванг. В добром старом стиле!

1. Кd7! — угрожая 2. Лd5! (не допуская 2...Le5) и 3. Кс5х; 1...Кс7—, Сс4— 2. d5 Кр:d6 3. Кс8х, поэтому 1...Кd5, Сd5! 2. Лс7!, Лс4! (не допуская 2...С:d6, Лс3, нет 2...Le5) и 3. Кс5х, 1...Лс3 2. Ле5! Сложный современный комплекс.

Подготовил к публикации С.С. УШНИЦКИЙ.

Здравствуйте, меня зовут Доржиева Настя. Я ученица пятого класса «А» нашей школы. Я очень люблю творчество. Занимаюсь хореографией и музыкой, т.е. танцую, играю на фортепиано, сочиняю танцы и музыку. Но сейчас я хочу рассказать вам о другом своём увлечении, литературном. Я пишу стихи и рассказы.

Мои произведения разножанровые, стихи и проза: детские четверостишья, басни, лирические; проза, сказки, фэнтези. Проза — это литературное, нестихотворное произведение. Стихотворение — это произведение небольшого объёма, написанное в стихотворной форме.

Моя работа называется «Моя первая книжка». Свои произведения в ней я разделила на три направления: детские, зимние и жизненные, или философские.

Мои «Детские стишки» будут интересны дошкольникам и ученикам начальной школы. Они смешные и лёгкие. Я останавливаюсь лишь на некоторых.

ЧЕРЕПАХА И УЛИТКА

«СЧИТАЛОЧКА»
Считалочка мне придумалась очень легко, она самая детская. Это детский фольклор, в ней присутствует считалочный ритм и построение: начин - ход и выход (Жница жала рожь - кто жницу отведёт, тот водить пойдёт).

«Собака». Это стихотворение я написала давно, ещё учась в первом классе. Но, исследуя его, я поняла, что оно похоже на басню. Басня - это короткий иносказательный рассказ с нравственным, в котором есть аллегория. Аллегория - это иносказательное изображение предмета, явления в целях наибольшей наглядности. А мораль в этом стихотворении такова: «Кому какое дело, наелась ой-ё-ёй!».

Больше всего мне нравятся мои «Зимние» стихи, потому что я люблю зиму и Новый год.

СОБАКА

Идёт по лесу собака,
Несёт орехи в лапах
Устала, захотела есть,
И думает:
«Где б присесть?»
Увидела поляну,
А посреди пенёк,
Орехи есть не стану,
Но сяду на пенёк.
Подумала собака
И села на пенёк,
Все орехи съела
И пошла домой,
Кому какое дело,
Наелась ой-ё-ёй!

2003 г.

Идёт девочка в саду
Видит дева лебеду
«Дай-ка, - думает, - сорву
И зайчонка угощу».
Тут и зайчик подошёл,
Взял траву и ушёл.

2004 г.

СЧИТАЛКА

Жница жала рожь,
Ей стало невтерпеж,
Вот бы отдохнуть,
В тенёчке ей заснуть.
Кто жницу отведёт,
Тот водить пойдёт.

2004г.

ЧЕРЕПАХА И УЛИТКА

Говорит черепаха улитке:
Мы с тобой очень похожи,
Ты носишь дом с собой,
И я тоже.

2004 г.

Стихотворение про Деда Мороза сказочное. В нем присутствует ожидание чуда, волшебства и тайны.

«ПРО ДЕДА МОРОЗА»

В написании этого стихотворения я использовала такой художественный приём, как гипербола.

«Гипербола» - это чрезмерное преувеличение. «...У него в мешке подарки для всемирной детворы...», в одном мешке не может поместиться так много подарков.

«НОЧЬ ПЕРЕД ЗИМОЙ (ПРО МЕДВЕДЯ)»

Метафора - это слово или выражение, употреблённое в переносном смысле. В основе такого переносного значения лежит сходство предметов или явлений по какому-либо признаку. В результате такого переноса создается художественный образ.

Растёт цветок ромашка,
И жёлтая кашка,
Съела их корова,
Растут они снова.

Сентябрь 2007 г.

ПОТЕРЯ

Села пчёлка на клубничку,
Уронила мёд,
«Ценный мёд где утеряла?» -
Пчёлка не поймёт.

Сентябрь 2007 г.

Еле грушу откусив,
Ещё сока попросив,
Фруктоедов Фруктоед
Проболел весь свой обед.

Сентябрь 2007 г.

МАМИН РИСУНОК ЛЬВА

Если он такой гривастый,
Безобидный и мордастый,
Значит, мама рисовала,
Это сразу я узнала.

Октябрь 2007 г.

МАМИН ТАЛАНТ

Моя мама лучше всех:
Танцует, и готовит, и рисует,
У неё маминский талант такой,
Позавидует любой!

Октябрь 2007 г.

ДОРЖИЕВА Настя МОЯ ПЕРВАЯ КНИЖКА



Зүүн зүгэй
зүнтэйхэн зүгэ

Этот приём я очень часто использую.

Например, в стихотворении «Ночь перед зимой (про медведя)»: «тем временем дороги освещают мрак белыми пальто». Дороги не могут освещать мрак, тем более белыми пальто.

«ЛЕТИТ, ЛЕТИТ ВОЗДУШНЫЙ СНЕГ...»
Это стихотворение очень метафорично:
«летит, летит воздушный

ОБЛАКА



Однажды, от дыма появилось маленькое облачко, и это облачко очень захотело поиграть во что-нибудь. Оно распрямило верхние завитки дыма, и приняло немного овальную форму. А верхние завитки облачко распрямило в разные стороны, и поэтому можно было подумать, что это не облачко, а белая клубничка.

Потом облачко приняло свой облик и поплыло.... Куда оно поплыло? Просто так, погулять в небесных просторах. Вдруг ей повстречалось другое маленькое облачко, и они начали играть вместе. Потом облачка решили устроить дождь. Они стали раздуваться, раздуваться, и от этого из них по капал дождь. А так как они были маленькими, дождик получился маленьким, а потом пришли средние облачка, и дождь стал сильнее, а когда пришли большие облачка, тогда сразу маленькие, средние и большие облачка вместе стали делать дождь.

В тот день в городе был очень сильный дождь. И вовсе не дождь, а град. А облачка выкупа-

лись, и какое-то время были водой, а потом превратились в пар и поднялись в небо.

2004 г.

«ГОРОД»

«Город» - это лирическое стихотворение. Оно посвящено моему городу, такому, каким я его вижу. Здесь использован приём олицетворения - присвоение предметам неживой природы свойств живых существ. Его образ состоит из разных мазков жизни и объединяется в одно целое.

Мой город живое существо, «...Я его зову, а он откликается...».

Следующее моё стихотворение называется «Мой дневник». У моего дневника в этом учебном году забавная обложка. Он мне очень нравится. Вообще, дневник - это первый помощник в учёбе и это стихотворение я посвящаю школе, а именно моему дневнику.

«МОЙ ДНЕВНИК»

Исследуя свои произведения, я взглянула на своё творчество с научной точки зрения. Узнала много нового, например, о таком термине как «авторская глухота». Это такой условный термин, обозначающий явные стилистические ошибки, незамеченные

автором. В одних случаях - это результат нерешивости писателя, в других - увлечение главной задачей, которое вытесняет за рамки внимания отдельные детали.

У себя я нашла такие «ошибки». В стихотворении «Про Деда Мороза». Дед Мороз катится с горы, а потом с пригорка. А в стихотворении «Город» я исправляла такую ошибку. В первоначальном варианте было написано «...Лаем собаки, мяукаем кошки и скрип из окошка...». Так же я узнала что такое детский фольклор, лирическое произведение, усвоила литературные термины.

Думаю, что знания, полученные во время исследования, пригодятся мне в дальнейшем. Теперь к использованию различных поэтических и литературных приёмов я буду подходить более осмысленно, и от этого моё творчество будет только лучше.

ЛИТЕРАТУРА

1. А.Квятковский. Поэтический словарь. «Советская энциклопедия», Москва, 1966 г.
2. Большая литературная энциклопедия.
3. В.А.Скрипкина. Контрольные и проверочные работы по литературе. «Дрофа», Москва, 2000 г.
4. С.М.Лойтер. Интернет, Поэтика детского стиха, её отношение к детскому фольклору.
5. Г. Меркин. Литература. «Русское слово», 2004 г.
6. Т.Ф. Курдюмова. «Дрофа», Москва, 1999 г.

А с ним висят и облака,
Те, что не снег ещё пока.
И воздух свежий весь такой,
Вся благодать сейчас, зимой.

7 декабря 2007 г.

ГОРОД



Там ездят машины,
стоят дома, и люди ходят,
Лежит песок и кошки бродят.
Только не пойму я.
Его зову я,
А он откликается:
Лаем собаки,
Мяукаем кошки,
Шумом людей-
и скрип из окошка,-
А зовут его Город.
Но ещё не пойму я,
Стар он иль молод,
Этот город.

2004 г.

МОЙ ДНЕВНИК

Белье крысы по небу летели
Летели, летят и будут лететь
Ночью по небу к месяцу-сыру,
Мимо домов, огромных домов...
Но учебный год кончится
И они пойдут в архив.

Сентябрь 2007 г.



Понедельник, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00, 08.15 «ДОБРОЕ УТРО»
08.05 ВЫБОРЫ ПРЕЗИДЕНТА РОССИИ-2008
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
12.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
13.00 НОВОСТИ
13.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА.»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 ЖДИ МЕНЯ
20.10 «СЛЕД»
21.00 Т/С «ПРИНЦЕССА ЦИРКА»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ГРОМОВЫ. ДОМ НАДЕЖДЫ»
23.30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.40 «ИГОРЬ КВАША. ТОЧКА ОТСЧЕТА»
01.40 «ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ»
02.10 «ИСТОРИЯ ОДНОГО ЧУДА»
02.40 Х/Ф «ЛЮБОВЬ НА ОСТРОВЕ»
04.00 Х/Ф «ПОСПЕШНОЕ БЕГСТВО»
05.20 «ДЕТЕКТИВЫ»

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»

06.34, 08.34 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
07.34, 09.34 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.50 Х/Ф «ТРЕТИЙ ЛИШНИЙ»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.25 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ
12.45 Т/С «ЧАСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
13.40 Х/Ф «ПОДРОСТОК»
15.00 ВЕСТИ
15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ
15.40 Т/С «МАЧЕХА»
16.35 «СУД ИДЕТ»
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.00 ВЕСТИ
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.00 ВЕСТИ
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ВЫЗОВ»
23.55 «ДЕЖУРНЫЙ ПО СТРАНЕ». МИХАИЛ ЖВАНЦЕВ
00.55 «ВЕСТИ+»
01.15 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
01.45 «СИНЕМАНИЯ»
02.15 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

08.00 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «ДОЛГИЕ ПРОВОДЫ»
13.25 ЛИНИЯ ЖИЗНИ. АЛЕКСАНДР МИХАЙЛОВ
14.20 ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ
14.50 Т/Ф «БУМАЖНОЕ СЕРДЦЕ»
16.25 «ПЕТР СТРУВЕ: КРЕСТОНОСЕЦ СВОБОДЫ»
16.55 «ПОРЯДОК СЛОВ»
17.00 М/С «ВОКРУГ СВЕТА С ВИЛЛИ ФОГОМ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Вторник, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00, 09.00 «ДОБРОЕ УТРО»
08.05 ВЫБОРЫ ПРЕЗИДЕНТА РОССИИ-2008
10.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
12.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
13.00 НОВОСТИ
13.20 Т/С «УБОЙНАЯ СИЛА.»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИНДОМ
16.00 НОВОСТИ
16.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
17.00 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
18.00 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.00 НОВОСТИ
19.20 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ»
20.10 «СЛЕД»
21.00 Т/С «ПРИНЦЕССА ЦИРКА»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ГРОМОВЫ. ДОМ НАДЕЖДЫ»
23.30 Т/С «ОСТАТЬСЯ В ЖИВЫХ»
00.20 НОЧНЫЕ НОВОСТИ
00.40 «КАК ПРОДЛИТЬ ЖИЗНЬ»
01.30 УДАРНАЯ СИЛА. «ХВАТКА КРОКОДИЛА»
02.20 «ДОБРОЙ НОЧИ»
03.10 Х/Ф «ИСТОРИЯ АНТУАНА ФИШЕРА»
05.10 «ДЕТЕКТИВЫ»

РОССИЯ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
06.34, 08.34 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
07.34, 09.34 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.55 БАМБААХАЙ
10.10 УЛГУР
10.25 ТАЙЗАН
10.45 Т/С «ВЫЗОВ»
11.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.00 ВЕСТИ
12.25 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ
12.45 Т/С «ВЫЗОВ»
13.40 Х/Ф «ПОДРОСТОК»
15.00 ВЕСТИ
15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ
15.40 Т/С «МАЧЕХА»
16.35 «СУД ИДЕТ»
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.00 ВЕСТИ

18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.00 ВЕСТИ
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «ВЫЗОВ»
23.55 «ПЯТЬ СМЕРТЕЙ СИМОНА ПЕТЛЮРЫ»
00.55 «ВЕСТИ+»
01.15 Х/Ф «ОБЖОРА»
03.00 Т/С «ДЕРЖИ МЕНЯ КРЕПЧЕ»
03.55 ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 Х/Ф «СЦЕНЫ ИЗ СЕМЕЙНОЙ ЖИЗНИ»
13.15 Д/Ф «ОБЫКНОВЕННЫЕ ВЕЩИ»
13.35 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
14.30 ACADEMIA
14.55 Х/Ф «ШЛЯПА»
16.25 «ЛУННАЯ ГОНКА»
16.55 «ПОРЯДОК СЛОВ»
17.00 М/С «ВОКРУГ СВЕТА С ВИЛЛИ ФОГОМ»
17.25 М/Ф «МЕТАМОРФОЗА»
17.30 Х/Ф «ВСТРЕЧА С ГЕНИЕМ»
1 Ч.
17.55 Д/Ф «ВЕСПАСИАН»
18.05 Д/С «АФРИКА У ПОВЕРХНОСТИ ЗЕМЛИ»
18.35 «А. ПУШКИН. «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН»
19.00 Д/Ф «ФЕРРАРА - ОБИТЕЛЬ МУЗ И СРЕДОТОЧИЕ ВЛАСТИ»
19.15 ВЕНОК ТЕАТРОВ. АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АКАДЕМИЧЕСКИЙ ТЕАТР ОПЕРЫ И БАЛЕТА ИМ. М. Ф. АХУНДОВА
20.00 НОЧНОЙ ПОЛЕТ
20.55 Д/С «ЭВОЛЮЦИЯ ЕВРОПЫ»
21.50 «Я ДОГОНЮ ВАС НА НЕБЕСАХ. РАДИЙ ПОГОДИН»
22.20 «БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ». ЕКАТЕРИНА ГЕЛЬЦЕР И ГУСТАВ ФОН МАННЕРГЕЙМ
23.05 Д/Ф «КИНО НЕМОЕ И ЗРЯЧЕЕ»
23.45 «АПОКРИФ»
00.55 Х/Ф «СТРЕЛОЧНИК»
02.25 «СЛОВО И ДЕЛО». ВЛАДИ-

17.25 М/Ф «ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ»
17.30 «ПУСТЫНЯ ВСЕРЬЕЗ»
17.55 Д/Ф «ФАЛЕС МИЛЕТСКИЙ»
18.05 Д/С «ЭКОСИСТЕМЫ. ПАУТИНА ЖИЗНИ»
18.35 «А. ПУШКИН. «ЕВГЕНИЙ ОНЕГИН»
19.00 Д/Ф «ДРЕЗДЕН И ЭЛЬБА. САКСОНСКИЙ КАНАЛ»
19.15 ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ. ДВОРЦОВОЕ СЕЛО ИЗМАЙЛОВО
19.30 «БЛОКНОТ»
20.00 НОЧНОЙ ПОЛЕТ
20.55 Д/С «ЭВОЛЮЦИЯ ЕВРОПЫ»
21.50 «ПРИОТКРЫТАЯ ДВЕРЬ. ЛЕОНИД ПАНТЕЛЕЕВ»
22.20 ОСТРОВА. ЮРИЙ БОГАТЫРЕВ
23.05 «ЛУННАЯ ГОНКА»
23.35 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
00.55 ПРО АРТ
01.20 ЭКОЛОГИЯ ЛИТЕРАТУРЫ. СЕВЕРНАЯ ГЛАВА. ХАННУ МЯКЕЛЯ
01.45 «БАЙКИ С КРЮКОВА КАНАЛА»
02.25 МУЗЫКАЛЬНЫЙ МОМЕНТ. ЧАРЛИ ЧАПЛИН
02.40 Д/С «ЭВОЛЮЦИЯ ЕВРОПЫ»
03.35 Д/Ф «ДРЕЗДЕН И ЭЛЬБА. САКСОНСКИЙ КАНАЛ»

АРИГ УС

08.00 «ПРОСНИСЬ!». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.30 «ГЛОБАЛЬНЫЕ НОВОСТИ»
08.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
09.00 «ТАКСИ». ПОГОДА
09.30 НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА
10.30 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
11.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
12.00 М/С «КОТОПЕС»
12.30 М /Ф «ДИКАЯ СЕМЕЙКА ТОРНБЕРРИ»
13.00 М/С «ЭЙ, АРНОЛЬД!»
13.30 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО»
14.00 М/С «ТОТАЛЛИ СПАЙС»
14.30 «ТАКСИ»
15.00 «ЛЮБОВЬ И ТАЙНЫ САН-СЕТ БИЧ»
15.50 Х/Ф «ВРЕМЯ УБИВАТЬ»
18.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
18.45 «НАША RUSSIA. ИЗБРАННОЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»

19.50 «ЭНЦИКЛОПЕДИЯ БЫТОВОЙ ТЕХНИКИ»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
20.40 «CIFRA» С А. БОЧАРОВЫМ
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
23.40 Х/Ф «ЧЕРТОВ МОБИЛЬНИК»

Тивиком

07.00 «ОБЪЕКТИВ»
07.40 Д/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»
08.05 «РЕКЛАМНЫЙ ОБЛОМ»
08.30 «РАДИ СМЕХА»
09.00 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
09.30 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ СМЕШНОЕ
10.30 НОВОСТИ «24»
11.00 «ОЧЕВИДЕЦ: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ»
12.00 «ЧАС СУДА»
13.00 Д/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»
13.30 НОВОСТИ «24»
14.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
15.00 Т/С «СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННОЕ»
16.55 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ СМЕШНОЕ
17.05 Т/С «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ»
19.00 Т/С «ЛАНДЫШ СЕРЕБРИСТЫЙ»
20.00 «НАШ ГОРОД»
20.25 НОВОСТИ «24»
21.00 Т/С «ТРЮКАЧИ»
22.00 «СОЛДАТЫ-14»
23.00 «ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «ГИББ ДОРОЖНЫЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ - ТЮРЕМНЫЕ НАКАЗАНИЯ»
00.00 «НАШ ГОРОД»
00.30 НОВОСТИ «24»
01.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
01.15 Х/Ф «СНЫ В ДОМЕ ВЕДЬМ»
02.30 «НАШ ГОРОД»

СТС - БАЙКАЛ

13.30, 13.55, 14.30, 15.00, 15.30, 00.25, 01.30, 01.50 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
18.55, 20.10, 22.00, 23.25, 00.10, 00.50, 01.50 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ РАБОТЫ

13.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
14.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
14.30 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖЕКИ ЧАНА»
15.00 М/С «КОРОЛЬ ЛЕВ. ТИМОН И ПУМБА»
15.30 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
16.00 Т/С «САБРИНА - МАЛЕНЬКАЯ ВЕДЬМА»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
17.30 Т/С «ТАЙНЫ СМОЛВИЛЯ»
18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «ОДНА НОЧЬ ЛЮБВИ»
21.00 Т/С «АТЛАНТИДА»
22.00 Х/Ф «АМЕРИКАНСКИЙ ПИРОГ»
00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
00.30 Т/С «ТРИДЦАТИЛЕТНИЕ»
01.30 Т/С «ОСОБЕННЫЙ ДЕНЬ»
02.25 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК. СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРПУС»
04.10 МУЗЫКА НА СТС-БАЙКАЛ

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН
10.25 М/Ф
11.30 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
12.00 Х/Ф «АГЕНТСТВО «АЛИБИ»
12.30 СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ
13.30 Х/Ф «МЕРСЕДЕС» УХОДИТ ОТ ПОГОНИ»
15.30 «УТОМЛЕННЫЕ СЛАВОЙ»
16.00 Х/Ф «КРУТОЙ УОКЕР»
17.00 СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ
18.00 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
18.30 Т/С «МОРСКАЯ ПОЛИЦИЯ: СПЕЦОТДЕЛ»
19.30 Т/С «ДИАГНОЗ: УБИЙСТВО»
20.30 СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ
21.30 НЕВЕРОЯТНАЯ КОЛЛЕКЦИЯ МИСТЕРА РИПЛИ
22.30 «КАЛАМБУР»
23.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.30 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
00.30 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
01.00 Т/С «МОРСКАЯ ПОЛИЦИЯ: СПЕЦОТДЕЛ»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ-3»
02.30 НЕВЕРОЯТНАЯ КОЛЛЕКЦИЯ МИСТЕРА РИПЛИ
03.25 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.50 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ-3»
04.25 «МАСКИ-ШОУ»

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН
10.25 М/Ф
11.30 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
12.00 Х/Ф «АГЕНТСТВО «АЛИБИ»
12.30 СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ
13.30 Х/Ф «ОТЯГ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
15.05 «В ЗАСАДЕ»
15.30 «УТОМЛЕННЫЕ СЛАВОЙ»
16.00 Х/Ф «КРУТОЙ УОКЕР»
17.00 СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ
18.00 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
18.30 Т/С «МОРСКАЯ ПОЛИЦИЯ: СПЕЦОТДЕЛ»
19.30 Т/С «ДИАГНОЗ: УБИЙСТВО»
20.30 СУДЕБНЫЕ СТРАСТИ
21.30 НЕВЕРОЯТНАЯ КОЛЛЕКЦИЯ МИСТЕРА РИПЛИ
22.30 «КАЛАМБУР»
23.00 САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО
23.30 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
00.30 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
01.00 Т/С «МОРСКАЯ ПОЛИЦИЯ: СПЕЦОТДЕЛ»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ-3»
02.30 НЕВЕРОЯТНАЯ КОЛЛЕКЦИЯ МИСТЕРА РИПЛИ
03.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.55 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ-3»
04.30 «МАСКИ-ШОУ»
04.55 НОЧНОЙ КЛУБ
06.55 Т/С «РЫЦАРЬ ДОРОГ»
07.40 «В ЗАСАДЕ»
07.55 МУЗЫКА НА ДТВ

**СОРОБХИЛЖО УЛАЙРҮАН
ТЭНГЭРИ**

Донской фронтын газарнаа табигдажа ерэнэн Гармуудай ахай (Гарма Шойропович) колхоздоо учетчигоор, счетоводоор хүдэлдэг хэн. Цэрэнжаб ахай 6-7-дохы класста нуража ябаа. Эдэнэрэй абгай болохо миний Дэжэдмаа, эжы гээд дүрбүүлэн жаахан гэр соогоо байгша хэмди. Эжы нэгэ гэр соо байхан конторо, клубай шорой хамаха, гал түлихэ, суглаанай болоо наа, клубай ханаар үлгэгдэдэг арбаад лаампануудай шэл аршажа, тоныень хэжэ носоохо ажалтай хэн.

Нэгтэ табяад онуудай зунай эхин нарада загараанда байханаа Гармуудай ахайтай ходоог тэргэдэнь хуулсажа эрээ хэм. Тэрэ сагта Нарһата ороһон харгы Дархитын һүүлээр, Үхэр-Нуураар тойрожо гарадаг хэн.

Нара орожо байхада, Тайлууд хүржэ, ахайн ехэ танил Батын Цэрэотэрэйдэ хонохо болоо хэмди. (Үйлсын урда талада хабтагай хаамжа үүдээ нээжэ байгаа хэн). Сайлаа, һониноо хэлсэхээр угтахаа хэбтээ һааб даа.

Тэнгэриймнай ехээр улайжа байнал! Яагаа хүрөөтэй юм гээшэб! Ямар дайниинь баһа болохонь гээшэб даа, юрэдөө, - гэлдэһэн абагаар һэришэбэб. Хойто хоёр сонхоор тэнгэрийһээ улаа бутаржа, гэр соо гэрэлтэй болошоод байба. Булта газашаа гарабабди. Зүүн-хойто зүгэй тэнгэри хүрөөтэйгөөр соробхилон, улаан дэлһэ хүдэлгэжэ байһаншуу үзэгдэб. Мүшэд сайража, улам тодо, томо болоходол гэнэ. Тэрэ жэжымэ үзэгдэл хаража удаан байгаа хэмди. Газгаа гараһан зон дуутаралсана, нохойнууд хусалдана.

Америкын дайн болохонь гээшэ гү даа, - гээ хэн Гармуудай ахай.

Корейдэ ехэ дайн эхилбэ гэжэ үнишье болонгүи дууддаа хэн.

**НЮТАГ ЗОНОЙНГОО
ТҮҮХЭ ҮРИГШЭД**

Нэгтэ 50-яад онуудай зунай нэгэ үдэр Баруун-Нуур, Ганга тэһээ шангаар халхилжа, Зүүн-Ульдэргымнай бага һууринай дундахи үргэн талмай сагаан тараг саарһаар хиндэжэ байба. Бидэ, багашуул, гайхахын ехээр гайхажа, түүжэ урдань орошогүй олон саарһанууды шадалаараа суглуулжа хараба, үзэбэбди. Тэдэ бултадаа хурса химическэ карандашаар сэрбээр бэшэгдэһэн ажал хэрэгэй нарядууд, орооһо талха, мяха шүлэ абаһан олон зоной ведомость-обогүүд байба.

Юрэдөө, манай нотагта колхозой бии болоһон саһаа хойшо сохон хорин жэлэй хэрэг ябуулгын гэршэ саарһанууд - акт, мэдүүлгэ, тайлбари бэшэгүүд ородоор, хуушан монголоор моторлоотой байгаа.

Мал ажалда, тарья талханай бригадада ябаһан зоний нэрэнүүды наһатай зон хараад, эдэ зониймнай хахадын үгы байна даа, - гэлдэжэ байгаа хэн. Тэдэ дансанууды мүнөө хаража байгаа наа, сэхэл һонин, нотаг зониймнай хагсуу сагуудай ажалай намтар гэршэ байгаал даа. Тэдэ Аамшы ахайханай гэрэй газар байһан зуһалан томо гэр нотагаймнай тэрэ үеын дүрбэ-табан эршүүл задалжа, досоонь багсалаатай, уяатай байһан архив-саарһанууды халхинда сасан хаяжа, хиндүүлжэ байгаал даа...

Хубийн уйтахан ямар үһөө хорон байгаа даа, тэрэ үеын тэдэ эршүүлэй «үнишэн хабһанай оёорто»?..

Һая болотор аха хах зоной дуу андалдажа, дуулалдажа, уран үгынгөө хурсые, хоолойн найхан аялгы туриалдажа байхыень харахадаа, ехэтэ һонирхон, шагнан һуугша бэлэйбди. Энэмнай столдо найрлажа һуухадаа, хаа-яа ёхор наадангашы харагдаша хэн. Мүнөө эндэ арадай театруудта хэрэгтэй боломоор сценкэ дурадаһанб.

Тайзан гээрэ ёхор хатарашад дабталга дуулангад:

Ерыт наашаа ёхортоо
Ёхор наадан хушаараа.
Хуушарһыень шэнэлэе,
Шэнэ ёһоор хатарая.

Хүбүүн:

Ямар гоёб ёхорнай,
Яагаа олон басагадбэ.
Һанаалһан нэгэн хатарнал,
Һанааны яжа булахаб.

Дабталга:

Басагад олон байбашы,
Барандаа эзтэй, мэдээрэй.
Шамайе шэртэн хараһан
Шаастай хатарнал бээрээ.

Дабталга:

Хүбүүн:
Һүнийн богони байбашы,
Хүхын дуе шагнахаб.
Найхан шаастай байбашы,
Хажуушалаад зурхынь
шагнахаб.

Дабталга:

Басаган:
Үүрэй сайха хирэдэ
Эрэ тахяа донгодоо.
Үдэшин нааданай эхиндэ
Үрээ морин дошхороо.

Дабталга:

Хүбүүн:
Яра гэнһэн басаган
Ямархан аабши саагуураа.
Ябая гэжэ хэлээ һаамни,
Ябаха гүш намтайгаа.

Дабталга:

Басаган:
Яаралтай хүбүүн байналы,
Яасагаахая һанааһи?
Ябаган байнаш харахадам,
Яруу машина хэрэгтэй.

Дабталга:

Хүбүүн:
Яруу машина үгышые наа,
Ябаса хэлсэнһээ болодог даа.
Ябуулга ааляр хэнэлби,
Яншана юундэшыеб зүрхэмни.

Дабталга:

Басаган:
Хэндээ юундээ яншаа юм
Хүрин улаан зүрхэншни?
Хооһон амаа бүлюодэһэн
Холшор хүбүүн гэхээр лэ.

Дабталга:

Хүбүүн:
Хэлхэ дуулаха болоо наа,
Хажуудамни хатарнаш бээрээ.
Хонгёо найхан хоолойшни
Хобхо сохинол сээжымни.

Дабталга:

Басаган:
Мэдээн үгы - харанашыегүйб,
Мэхэлхэеэ һанаа гүш?
Мэнтэгэр бэшени нархайгаад,
Мэтэр мартаһаш хэлэһэнээ.

Дабталга:

Хүбүүн:
Дуу андалдажа байһан аад,
Дурлашаха гэжэ мэдээгүйб.
Дуу, аялга хайтайхан
Дуудалдаха басаган байналы.

Дабталга:

Басаган:
Уг зуурымни мэдээгүй аад,
Унаса дурлашахань хайшаа юм.
Угаа һонигүй байналы даа,
Угтуу дуумни иимэл даа.

Дабталга:

Хүбүүн:
Хүлиссөрэй даа, инагни,
Хэн нэрэтэйшени һураагүйб!
Дуунай үгөөр танилсая,
Дорюун Дондог гээшэлби.

Дабталга:

Басаган:
Дорюун, дорюун бэешни
Дороһоош өөдэ хараналби.
Дурьяатайханаар дуулабашы,
Дулсанай Дулма гээшэлби.

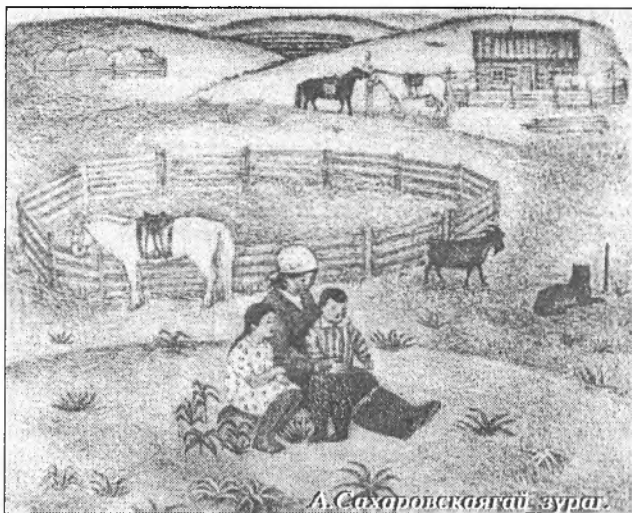
Хүбүүн:

Хүбүүн хүхихэндөө шэнэ дуунай
аялгар дуулажа эхилбэ. Ёхор
хатарашад аалыхан таранга.
Дуунай хүгжэм хэрэгтэй.

Хүбүүн:

Амар сайхан, алтан дэлхэймни,
Аян замтай харгы харагдаа.
Дурлааб, дуулыт,
дуулим таламни,
Дулымнайхан һанаа сэдхэлдэ.

Ульдэргын расказуудһаа



А. Сахаровскаягай зураг.

МОЛОНОЙ ХАБТАГАЙНУУД

- Арба һаһа хүрөөгүй ябахадаа, зунай элдин сагта Жамбал дүүтээ Обоотын үбэрөөр, Хойто-Хүндэгөөр хоюулан хонидоо адуулжа ябагша хэмди, - гээд, нэгтэ Шириб-Жалсан Шадапов (Шобоодой баабай) намда хөөржэ һуугаа хэн. - Хойто-Хүнды гэшэмнай тэрэ манай үхибүүн хаһада үнгын сэгсээр, үндэр хилгана ногоогоор халууржа, хотогор дайдаараа хони, малай байра эдеэлсэтэй юм хэн даа. Шэдэргэн бороотой үдэр ябахадаа, тэрэ багай зузаахан хобто хабтагайнуудта ошожо, хүлөө дулаасуулжа зогсогшо бэлэйбди. Тэдэ хара хүндэ хабтагайнууды Молоной хабтагайнууд гэшээ гэлсэгшэ хэн. Яман Дагын хубилгаан Молон багшые хүдөөһэн байгаал даа.

..Шобоодой баабай 1903 оной Туулай жэлдэ түрһэн хүн байгаа. 1910 онуудаар Жамбалга хонидоо адуулжа ябахадаа, 1860 гаран онуудай хабтагайнуудһаа хүлөө дулаасуулжа ябаал даа.

**«...УТАА УГЖАНГҮЙ
ЯБАНА ГЭЭШЭБ»**

- 1950-яад онуудаар Зүүн-Ульдэргынгөө Ленин колхозой эрье хонидые харууһалжа, Хаңдатая Буламда үбэлжэдэг байгаабди. Нэгтэ холын Захаамин нотагай ламасар үбгэниень байлжаа, Хүлэй аршаан залажа, һараар уулга гээд нүхэдни асараа хэн, - гэжэ Шобоодой баабай хөөрөө бэлэй. - Гэрэйнгээ баруун талын жабданда айлшанаа түбхинүүлдэбди. Шарга морёороо Хүлэй аршаан нэгэ фляга залажа асарбаб. Айлшамнай саг сагаа тааруулан хүртэжэ эхилээ хэн.

Хони, малайнгаа үһнэ хаяжа, үрижэ, халуулжа газар ажалдаа ябахадаа тамхилдаг болобоб. Нэгтэ жабартай үдэ багта халуу орохоёо гэртэ оробоб. Галаа удхалжа

һэргэбэб.

- Шобоодой, пещэнэй амһарта тамхилыш, газар хүйтэн ха юм даа, - гэбэл даа.

- Угы, юрэдөө, энэ тамхи хаял һаа гэжэ һанагшаб даа, - гэбэл.

- Хаял гэе наа, хаяад орхи, би нэгэ юумэ уншахаб, - гэбэл.

- Зай, яһан һайн юм, - гээд, тамхитай аршуулаараа гаһаһаа ороёжо хүлэинь үзүүртэ табяад, гар, амаа зүлмэжэ, сай тахилаа үргөөд, адис табижа бурхандаа мургэжэ байхадам, уншалга хэжэ байба хэн ха. Тиигээд лэ бодожо эрьехэдэм:

- Зай, иигээд лэ, Шобоодой, тамхинһаа гарашаба гээшэлши даа, - гэбэл даа. Яһан хүрхэй юм һааб гэжэ һанаһаар сайлажа, ажалдаа гарабаб. Соолгоёо сооложо, хони, малаа үһалха, үһнэ хаяжа, тараажа халуулхаһаа эхилээд лэ, үдэр бүрийн ажал дабтагдажал байба. Байза, юрэдөө, ажалаа дүүргээд, эндэ һуужа гаһаа нэрэхэ һамбаа оложо һуугша бэлэйб гэжэ гайхан һанаһаар, тэрэ үдэрэйнгөө ажал һуудалгүйгөөр дүүргээ хэм. Тэрэ гэнээр 37 жэлдэ угаа угжангүй ябана гээшэб. Ехэл номтой, дошхон янзын хүн хэн даа. Һүүлдэ мэдэхэдэм, Санагын дасанай аграрба Дамшаагай Цэрэн-Доржо байгаал даа, - гээ хэн Шириб-Жалсан Шадапов.

БАНЮУГАЙ СЭРГЭ

Обоотын үбэрэй ариухан добо дээрэ анхан манай һуурин тосхоной түбхинэнхэй байхада, томо шэнэнэн сэргэ һуугша хэн. Артелимнай конторо клуб хоёрой ута байшанай баруун хойно байһан тэрэ сэргые шотагаархиднай «Банюугай сэргэ» гэжэ нэрлэдэг бэлэй.

Башли Дёодёогэй хүбүүн Банюу гэгшэ сүлхэ бэетэй, хүдэр ажалша хүн байгаа гэхэ. Артелингээ адуунһаа огсом хортогой моридые барижа, тосхонойнгоо дундахи салуу талмай дээрэ һуургадаг, талмайн баруун урда зориуга зоһон бахим хүдэр сэргэдээ зузаан ногтоор уяжа, амаар хазаарладаг хэн ха. Тиигһээр Банюу сэргэ татагдаад, саашаа дайн эхилжэ, нотагайнгаа олон нүхэдтэй бусаагүй юм даа...

Банюугай һуурһан олон сүлхэ морид дайнай үедэ нотагай зоной ехэл туһатай унаа боложо, хамаг ажал хэлсэһэн байгаа. Харин Обоотынгоо үбэрэй добо зоһон сэргэнь уюулан олон моридой туруугаар түнхюулжэ, тойроод ехэ хонхор болошонхой, бороотой үедэ уһан тогтошоод, хүнэй морёо уяха аргагүй байгша хэн. Ёһотойл Зүүн-Ульдэргын артелиин сэргэ байгаал даа. Конторо зорижо ерһэн зон моридоо уяжа, 50-яад, 60-яад онуудаар залуушуул барһан эмнигүүдээ тэндэл ногто, хазаарта һургажа эхилдэг байгаа. Зүүн-Ульдэргын айлнуудай «Коммунизм» руугаа зөөжэ ходоорходо. Банюугай сэргэ анханайнгаа хотон-һууринай хүшөө-дурасхаал, сахиул мэтэ 70-яад онгуд болотор һуужал байгаа. Тэдэ анханайнгаа буусын һууриые ариуулба, сэрбэрлэб гээшэбди гэлдэжэ, захдууһагүй зоргоной зоний аашаар тэрэ дурасхаалта сэргэмнай тайрагдаһанан юм даа.

ДУУ АНДАЛДАНАЙ УШАРААР...

Элбэг МАНЗАРОВ

(Осоо ёохорой аялгаар, хүгтэйгөөр)

Нара гаратар хоюулаа
Наадан дээрэ сэнгэе.
Донгодоһон шубуунай хоолойе
Домоглон хатаран дуулаа.

Наһан палаахын хотолзохо
Намда шамда юуштэйб даа.
Наадан дээрэ ерээбди,
Наадахаяа ерээбди.
Дурлаһан хоёр маанадта
Дугыш мүнөө хэрэггүй.
Хада хабсагай хүдэлгэхэ
Хүсэн түрөө маанадта.
Ёхор наадан хуушаараа
Ёһоор найхан наадан даа.
Ёһото юумэн харагдан,
Ёһошон шэнээр ханхинаа.
Үүрэй сайтар хатаралди,
Үдэр болохонь харамтай.
Тараха тээшэ болобди,
Тамалан тамалагдаа зүрхэмнай.

Ёохорой дуун замжажа, үгэнь
Д. Ульштуевай, хүгжэмны Базар
Цырендашевай дуу хоюулан
дуулалдан тарангад.
Аажам, аажам

дэлхэй дээр
Аалин найхан нэгэл инаг бии.
Аалин найхан тэрэл инагһаа
Айдархандаа тараа бэлэйлди.
Уулзатараа, инагни,
Уулзатараа баяртай.
Уудам, уудам, уудам дэлхэй дээр
Ууган түрэл нэгэл нүхэр бии.
Ууган түрэл нэгэл нүхэрһөөнь
Уйлан хайлан тараа бэлэйлди.
Уулзатараа, инагни,
Уулзатараа баяртай.
Хүшгэг.

Хүшгэг.

ХАБААДАХАН ЮУРНУУД:
ДАНЗАН ТЭХЭВИЧ - бригадир
ЖОНДЫ ЖОРОВИЧ - тоо бүридхэгшэ
ДУЛГАРМА - бригадын шубуушан
СОЁЛМА - практикантка
басаган
ПАГМА - бригадын тогоошон
Бригадын конторо соо Данзан Жонды хоёр архи уужа нуунаг.

ДАНЗАН: Зай, мэндэ, Жонды! Иигээд хойто эды болотор, дахилта Сагаалганаа угтажа, амгалан мэндэ нуухамнай болтогой!
ЖОНДЫ: Болтогой, болтогой!.. Закусывалагты, Данзан Тэхэвич!..

Минии нэгэ хуушанай найн танил, баһа архинша, иигэжэ хэлэгшэ юм нэн. «Архи уухадаа эдөөндэ муу хүн - хүн бэшэ гэжэ»... Зүбшье хэлэгшэн байгаа хаш даа, мүнөө һанахадам...

ДАНЗАН: Бү мэдэ даа, ехыешье эди, багыешье эди - архишни арбан гурбан жолоотой аад лэ, алинийншье абаашажа болохол даа... Би комсомол наһанһаан уужа эхилэб, но...

ЖОНДЫ: Үү, юугэ хэлэбэ гэшэшт?.. Харин би пионер байхаһаан балгажа эхилэб, стажни «оо-ёо-ёо» болоо байна!

ДАНЗАН: Зай, аягалаад архи, нүхэр... Во-от, энэ бурядайднай хуушанай заншалта һайндэр хуулиин ёһоор тэхэрижэ эрээд байхадаа баһал гоё байна гэшэ... һая болотороо юунышье гэшэ хэм, һанана ёһотойш, хуу нуусаар...
ЖОНДЫ: Тиймэ, тиймэ! Архишье ууһанинь - хоргодожо, һамгашье һамгаһаниинь - хоргодожо... Мүнөө хуу открыто: гласность, демократи, үшөө альтернатива!.. Вот!

ДАНЗАН: Зай, бү мунхал даа, хаана хэн ямар һамганда открыто гүйжэ байгаа юм? Скажешь тоже!

ЖОНДЫ: Тиймэшье открыто бэшэ даа... Но шажан мүргэл зүбшөөгдөө бэээ?.. Зүбшөөгдөө... Тиймэһээ ислам, лаа мүргэлтэн, шариадайнгаа ёһоор дүрбэн һамга абаха дүүрэн эрхэтэй болоод байна. Мүн манай зэргэлээ яхад яһатан олон һамга абахемнай зүбшөөгты гэжэ засаг зургаанай урда эрилтэ табья гхэ.

ДАНЗАН: Гайхалтай! Нэгэ һамгантаяа хэрэдэжэ, багтажа ядажа байһан бидэнэр 4-5 һамгатай болоо һаа, юрэдөө, яалдаха зонбибди?

ЖОНДЫ: Хамаагүй, айлгаад лэ байха юм... Зай, мэндэ!

ДАНЗАН: Мэндэ!.. Энэ Сагаалгамнай һаял эхилжэ байна, түрүүшын үдэрһөө уужа эхилһэн бидэ хоёр һүүл болотор яажа тэнсэгшэ аабибди?.. Урдманай бүхэли һара байна.

ЖОНДЫ: Би хэлэнэл ха юмбиб, һайтар эдэсэлхэ юм гэнэ! Ай, манай нэгэ һара байгаа юм аабза, харин энэ ород зоноймнай

жэл соо таби гаран суббота-воскресенинууд, баани-хуу зуун грамм! Саашаа һайндэрнүүд: рождество... крещени... улааногоон үндэгэн, бурханайнь дахинаа һэргэн мүндэлһэн... тройка...

ДАНЗАН: Троица.
ЖОНДЫ: Тиймэ, троица, зүб!.. Наһанһан һалбаранхай... Хүхы дуугарагша бэлэй гү даа, али үгы гү?

ДАНЗАН: Хари яагша бэлэй, мартаад байнаб... Зай, аягалыш даа. Юугынь дразнилаа хүмши... Хүн орожо эрэхэдэ болохо.

ЖОНДЫ: Орохогүй, үүдээ хүшөө һэмнайб.

ДАНЗАН: Үшөө доро һэжэгтэ орохобди, ошо тайла!

ЖОНДЫ: Энэхээнэ уужархия... Нэгэ тээшэе һалхинда гарахадаа, онгойлгоно аабзабди... Зай, урагшаа, Данзан Тэхэвич!

Уужа байтарнь газарһаа Соёлма орожо эрэнэ. Тэдэ хоёр ехэтэ сошожо, хахашанаг. Уугаад, аягануудаа нууха газараа одожо яданаг.

ДАНЗАН: Энэ ши яатараа бидэниие сошообо гэшэбши? Хайшан гээд оробош?

СОЁЛМА: Сонхоор бэшэ, үүдээр ороолби даа, яагааб?
ДАНЗАН: Юугэ ши, Жонды, шагталааб гэнэ һэмши?

ЖОНДЫ: Би шагталаа хэм, харин та, Данзан Тэхэвич, на двор гарахадаа тайлаад, бусахадаа, магад, мартаа хат даа...

СОЁЛМА: /запцалта ёһоор мэндэшлэл/ һайндэрөөр, Данзан Тэхэвич, Сагаалганаар, Жонды Жорович!.. Бэе махабад, хүл гар, хэлэ аман хүнгэн?

ЖОНДЫ: Хүнгэн, хүнгэн! Только тархияа залажа дүүргэжэ байтарнай орожо, «хоблобо» ха юмши.

ДАНЗАН: Хоблобо гэжэ, энэмнай дууһашоо юм гү?

ЖОНДЫ: Хари, дууһаа гэшэ гү, али үгы гү?.. Аа, юу дууһаха юм даа, миил шутуилнэлдээ... Бари, уудагышьегүй һаа, үбгэдэй хүндые тогтоожо хайрла, бү айларха...

ДАНЗАН: Тогтоо, тогтоо... Тиймэ ёһо ха юм.

СОЁЛМА: Ёһо хадаа яаба даа... Наһатай зониие юрөөдэгшьегүй һаагы:

Үгдэр наһа наһалжа, Үбгэн буурал боложо,
Наһал сагаан саабайнар
Һаншаг сагаан хүгшэдтээ
Аша, зээнэрэ үргэжэ,
Адууна малаа үгдэжэ,
Зоболон, ядалан үзэнгүй,
Зуу наһа наһалжа,
Золтой жаргалтай,
Зугаатай абахыетнай
хүсшүүб!.. Мэндэ—э!
ДАНЗАН: Мэндэ!.. Бари!

ЖОНДЫ: Юрөөл болтогой! Бэрхэш, бари!

Соёлма юрөөл хэлэжэ гүүргээд, аягатай архиень нэгэ амяар уужархия. Данзан Жонды хоёр сошолон, гайхаландаа хахашанаг, нюдөө бэлтылгэн, сабшарангүй хараад байшанаг.

СОЁЛМА: Энэ спиртээс юундэ уһантай холингүй уунат? Хоолой хотоёо галдажа болохолта... Та хоёрые Пагма абгай Дулгарма хээтэй хоёр дуудажа байна.

ДАНЗАН: Хаана?

ЖОНДЫ: Данзан Тэхэвич бидэ хоёрые юундэ дуудаха болоо юм? Өһөдөө ерэхэ ёһотой бэшэ юм гү?

СОЁЛМА: Өһөдөө ехэ сүлөөгүй, Сагаалганай бууза хуушуур, маажуур бообо бүтэжэ байтаад, намайе залуугаарни эльгэбэ ха юм.

ЖОНДЫ: Тэндэшни үшөө хэд бииб?

СОЁЛМА: Ондоо хүн үгы.

ДАНЗАН: Ошохомнай гү?

ЖОНДЫ: Үү, юугэ хэлээ гэшэбта, Данзан Тэхэвич! Тишэ ошожо, олоной нюдэндэ харагдаа һаа, репутасаа подрывалхалта, эндээл хүлөөгөөшмэнэй дээрэтэхэ... Зай, имэ, бидэ хоёрые ехэ сүлөөгүй байна, «хэрэгтэй юм хадаа, өһөдөө наашаа заларыг гэнэ» гээрэй.. Гансалархи уужа байгаа гэжэ абяа бү гараарай...

СОЁЛМА: Тиймэ ааб даа... Зүгөөр таниие хүлээжэ байна гэжэ ошожо тэдэндээ хэлэхэм гү?

ЖОНДЫ: Тийгэ, тийгэ! Бидэ хүлээжэ байхабди.. Зай, шамдуухан!

Соёлма гаража ошоно. Үлэшэ хоёр бээе тойруулан хараашалааг, хоолон шэлээ, аягануудайнгаа оёорнуудые шэнжэлэнэ.

ДАНЗАН: Би энэнииешни дууһан уужархия юм гэжэ һанаа үнөөндөөшье оруулаагүйлби!.. Яагаа гайхалтай, ада абаашатай юм...

ЖОНДЫ: Теэд өһөдөөл «бари, тогтоо» гэжэ байжа баалана бэшэ һэн гүбди? Танай «тэндэшни юумэн үлөөгүй юм гү?» гэхэдэ, гаргаһал баатай болоно ха юмбиб!

ДАНЗАН: Зай, болоһон юумэн болоо даа, харин эдэнэйнгээ ерэхэдэ, юугээр яажа угтаха болонобибди?

ЖОНДЫ: Ерэхэдэнь лэ элирнэ аабза, мүнөө таамаглаад яахамнайб, үшөө өһөдөө юугтэй ерэхэб... Байза, би газашаа гараад ерэхэм...

Жонды гүйдлөөр гарана. Удангышьегүй буузын жэгнүүртэй, табартай тагшатай, ууха эдихэ юумэтэй, бэлэгтэй сэлэгтэй

Соёлма, Дулгарма, Пагма гурбан орожо, асарһан юумээс стол гээрэ табьяг, бурхан хараашлан хэбэртэй, Ленинэй гүрэгэ ошожо мүргөөг, адис абанаг.

ДУЛГАРМА: Хүндэтэ Данзан Тэхэвич!..

ПАГМА: Хүндэтэ Жонды Жорович!..

СОЁЛМА: Энэймнай үгы!

ДУЛГАРМА: Харшлын саагуур харайжа ябаа, би хараа хэм.

ПАГМА: Хүндэтэ Данзан Тэхэвич! Манай ажалша бишыхан бүлгэм танаа ама сагаан Хулгана жэлэй гараһантай дашарамдуулан амаршалаад...

СОЁЛМА: Сагаан сарын бэлэг болгожо барихыемнай зүбшөөгты!

ДУЛГАРМА: Арбан хурганайнгаа аргаар, эрхи хурганайнгаа эрдэмээр, альга дараха торгоор, хурга дараха хибэсээр хоёр захатые бүтээһэн бидэнэр та хоёртоо гэжэ зүү утаһа барингүй, зүйдэл залгалаа хэнгүй, захатын дээжые үмдэхүүлхэмнай! Хубсаһаа тайлагты!

ДАНЗАН: Хуу гэжэ гү?

ПАГМА: Хамаагүй, дээрэһэнь эхилэгты!

Гурбуулаа Данзанай пиджыгын тайлажа, үбгэрһөө доошо ута һэлдэгэр буряад маягаар оёгдоһон угалзатай самса-балахон үмдэхүүлжэрхинэ. Тэрэниень үмдгэн халта һогтуухан Данзан үмдэхлөө һайхашаажа урагша-хойшоо ябасагаана. Орожо ерэхэн Жондыо баһал тиимэ үмдэхлэ улажархия. Тэдэ бэе бээе хаража танижа яданаг, гайхалданаг. Энэ үгдэ Соёлма стол гээрэ һайндэрэй зоог бэлэдхэнэ.

СОЁЛМА: Зай, ахайнар, абгайнар, бэлэн болоо, наашаа хуутты!

ДУЛГАРМА: Нууя, нууя, Сагаан һарааа угтаа!

ЖОНДЫ: Үгы, басагад, бидэ хоёртоо ямар ехэ хүндэ үзүүлбэ гэшэбта, һүүлдэ хайшан гэжэ ашыень харюулаха зонбибди?

ДУЛГАРМА: Хүндэ үзүүлэнгүй яахабибди! Та хоёрнай манайнгаа урдаа хараха, «дундуураа бүһэтэй, доогуураа гурбатай» хоёр ха юмта!

ПАГМА: Тийгэдэшье һаяхан ородой рождествогоор олиггүй манаа хүндэлһэн бэлэйт!

ДАНЗАН: Ай, тийгэ һэн бэлэй гүбди?..

СОЁЛМА: Ашыемнай харюулаха гээ һаатнай, Сагаалганай удаа Мартын найман мандажа болохо байна... Эдэлэгты халуун дээрэнэ, эдэлээгүй хүн муу юм гэдэг, хэшэгээ зайлаһан мэтэ.

ЖОНДЫ: Совершенно зүб! Дуулаа бэээт, Данзан Тэхэвич?

ДАНЗАН: Дуулаал дая... Теэд архи уужа байна бэшэ ха юмбибди.

ЖОНДЫ: Теэд, уухадашье яалай!

Жонды халхагар самсынгаа энгэр уруу гараа хэжэ бэдэрээд, нүгөө гараа хэжэ, шэлтэй архи гаргажархия. Булта баярлажа, альгаа ташанаг.

Жонды шэлээ нээжэ, аяга соо дуһаагааг, Данзанда барина.

ЖОНДЫ: Данзан Тэхэвич, бултанайнгаа түлөө гээд, үргөөд ерэгты даа.

Данзан аягатай архияа абажа, малгайгаа үмгөөг, газашаа гарана. Жонды үлөөшэ сондоо архи аягална. Булта шууяатай, энээдтэй эдгөлжэ эхилэнэ.

ДУЛГАРМА: Жонды, та хоёр ходо архитай байдаг зон гүт даа?

ЖОНДЫ: Та хоёршье гэжэ даа, энэхэһшни ходол бэлэн дээрэ тудагшл. һамганинь яяр харуу, архийһаа байха, тамхинайшье мүнэгэ үгдэггүй... Хүндэ бү дуулааарыгты даа...

ПАГМА: Зай, айлай һамгадаар яахамнайб саашаа...

Данзанай орожо ерэхэдэ, Жонды тэрэнгэ аягалхадань, булта бодожо хунгарануудаа гээрэ үргэнэ.

ДАНЗАН: Огторгойн олон бурхад, орон нотогайнгаа эзэдтэ бултандань һанажа ябаһанаа хэлэжэ үргөөд ербэб... Үү, Жонды, дахин духаржа дүүргэхэ болоходомнай, «сархаг саатаа» болохонь гэшэ гү? Байгтыл даа...

Халхагар самсынгаа энгэртэ гараа хэжэ оложо ядааг, нүгөө гараараа хаанаһаашьеб даа нэгэ шэл архи гаргажархия. Булта хуһилдэжэ, альгаа ташанаг.

ДУЛГАРМА: /Жондыго/ Үгы, ши юугэ хэлээ һэмши?

ЖОНДЫ: Би зүб хэлэ һэм! Танай бэлэглэн самсануудтнай хэшэгтэй юумэн байшоо ха юм! Досоһоонь һабардаад лэ, дуратай юумээ оложорхихо. Тиймэ бээ, Данзан Тэхэвич?

ДАНЗАН: Тиймэ, тиймэ, ехэл хэшэгтэй. Зай теэд, ама сагаан Хулгана жэл гараа хадань, хэмнай Хулгана бэлэй?.. Хэлэг лэ!

ПАГМА: Би байнаб... Байза, юун гээд хэлэхэ болоно гэшэбди?.. «Ороһо тарья хоолтой, онсо һүбэлгэн ухаатай олониие хойноо дахууһан Хулгана жэлээр та бүгдэдэ амаршалаад, нэгэ һана нэмэһэндээ хүхижэ, ерэхэн жэлнай баршадгүй һайн мүнделэг лэ даа!.. Энэ жэлдэмнай хура бороо элбэг орожо, хамагай хоол болохо үһнэ ногоомнай, талха тарьяманай һайнаар уржажа, эдэ бүгдэдын баян бардам байгаа һаань, адуу малда, амитан сондо һайн байха ха юм даа... Зай, ута наһа наһалжа, удаан жаргал эдлэжэ, үхи хүбүүдээ, аша зээрээ үндылгэ! Мэндэ, бүгдэ!

БУЛТА: Мэндэ—э!

Вл. ЗАПХАНОВ.



САГААЛГАНАЙ АМАР МЭНДЭ

Сагаан һара - Сагаалган Юуһнээ мүнделөөбши, хэлэлши. Сагай гүйдэлые хүтэлэн, Юртэмсын эрьсэе хэмжэнэлши.

Иимэ ехэ хүсэ шадал Үйлын үрээр ерээ гү? Гиигээд байһан наранай гэрэл Диилээд харые эрьеэ гү? Газаа гарахада, тойроод сагаан, Гажарал зоболон үгы мэтэ. Хүсэлөөр дүүрэн хүнэй һанаан Хүйтэн уларил хаһан мэтэ.

Сагаан һара - Сагаалган Сагай гайхамшаг һэлгээн. Сагаан хүсэлөөр жэлээ уттан, Сагаан эдэз элбэг дэлгээн,

Сугтаа нууя, дүхэрилгэн, Сугтаа дахин солоор дабтан, Сагаан номнолой хүсөөр түрэхэн Сагаалгамнай, мэндэ амар!

Д.ДОРЖИЕВА.

САРИОУХАН ДАА, САГААЛГАМНАЙ

Ербэл даа, жэнгиһрээр, Ехэ һайндэр газамнай. Бадарбал даа, дэгжээр, Баяр, жаргал зосоомнай.

Сагаан һара сахилзан ербэ, Сагаалгамнай сарюунаар эхилбэ. Үбгэдэ, хүгшэд бурхандаа мүргэбэ, Үхибүүднай бэлэгтэ хүртэбэ.

Хүхиюун хүгжэм дуунууднай Хүдөө дайды эдэлгээ. Сасууганай ажалһаа Сагаан эдээн дэлгээрэ.

Сэнхир хадаг дэлгэжэ, Сэржэм дээжэ үргээ! Арад зомнай золтой даа, Амар мэндэ хүргээ!

Г.ЧИМИТОВ

САГААЛГАНАЙ ДУУН

Сагаалган газамнай Сагаалхин буубал даа. Сагаалгаа тухай дуу Салгидхан дуулаеы!

Дабталга: Салуухан нютагаа магтаеыл, Залуухан наһаяа магтаеыл. Дорюухан нүхэдөө магтаеыл, Арюухан дурааа магтаеыл!

Хоолойгоо ниилүүлэн, Хонгёогоор жэргэеы. Зонийнгоо байдалы, Зоригын үргэеы.

Дабталга. Эбтэйгээр эхилһэн Эгшөг дуун эршэгтэйл. Түхэрээн Буряадаа Тойрохо шэдигтэйл.

Дабталга.

ЭРХИМ ҺОРИГШОДОЙ ТООДО

Бүхэроссин «Новое поколение» гэхэн конкурсно манай республикын хоригшод хоёрдохийо хабаадана. Тус конкурс хадаа хүүгэдэй спортын хургуулинуудай болон дунда хургуулийн тренерүүдэй дунда болоно гэшээ.

2007 ондо бүхэроссин шаңда республикымнай гурбан эрхэтэд хүртөө бэлэй. Эдэ хэд бэ гэгээл, ушугай федерациин президент Игорь Марковец, тажквондогоор республикын ахамад тренер Эрдэни Жамбалов болон Кабанскын хүүгэдэй спортын хургуулийн дарга Зураб Сордия гэгшэд болоно.

2008 ондо гол шангуудта хоёр бэрхэ хоригшод хүртэжэ шадаба. Олег Цыдыпов Мухар-Шэбэрэй аймагта сүлөөтэ барилдаанай тренер юм. Уласхоорондын классай спортын мастер гэхэн үндэр нэрэ зэргэтэй нэгэ хүбүү тэрэ бэлдээ, хэдэн хүн спортын мастерууд боложо шадаа. Северобайкальск хотодо уран хайханай гимнастикын хоригшоор Юлия Спорыгина хүдэлдэг байна. Республика доторнай хула хүгжэлтэтэй энэ спортын зүйлөөр үнгэрһэн жэл Елена Комарова ба Анастасия Гетманец гэгшэдые Россин спортын мастер гэхэн хүндэтгэ нэрэ зэргэдэ хүргөө.

Амжалта туйлахан аза талаан ехэтэй хоригшоодоо үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

Даам наадалга

ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ДУНДА

Буряад Республикада ээлжээлэн гурбадахия Сибириин Федеральна тойрогой мурьсөөн үнгэргэгдэбэ. Хоёр дахин тус мурьсөөн Кабанскын аймагай Каменск хууринда үнгэрөө, мүнөө тэрэ Улаан-Үдэдэ 24-дэхи лицейн байшан соо боложо дүүрбэ.

- Манай республика энэ мурьсөөө үндэр хэмжээндэ эмхидхэнэ. Тиймэхээ Сибириин мурьсөөниие эмхидхэхын тула маанадта даалгана, - гээд даам наадалгын федерациин даагша Владимир Талханов хэлэнэ. - Россин чемпионатта мүнэгтэй болбол ямаршые даамшан наадаха аргатай. Энээнһээ уламжалан, тойрогой мурьсөөнүүд тиймэшые олон хабаадагыдые суглууанагүй. Манай республикые тойроод байһан можонууд даамшадна эльгээнэ. Мүн тийхэдэ мүнган шан диилэгшэдэ тон багаар үгтэнэ.

Табан наһанай бүлэгтэ оройдоол 100 гаран даамшад наадаһаниин Владимир Талхановай хэлэһые гэршэлнэ. 64 клеткэ соохи гү, али ород даамаар болон уласхоорондын даамаар (100 клеткэ соо) хабаадагыд мурьсөө.

Эгээл багашуулай дунда Цыпилма Базаржапова (Хэжэнгэ), Андрей Демидов (Улаан-Үдэ), Бэлигтэ Баясхалонев (Улаан-Үдэ), Татьяна Шамис (Шэтэ) гэгшэд түрүүлжэ гараа.

1995-1997 онуудай хүүгэдэй дунда Кабанскын басаган Надежда Сушнешева хоёр дахин илажа гараа. Түнхэнэй аймагай Хужар нотагай Чингис Убушеев болон Ангарскын Виталий Шабаев хүбүүдэй дунда шалгараа.

Улаан-Үдын Людмила Замбалаева, Кабанскын Елизавета Суранова, Артем Оскорбин хоёр 1992-1994 онуудай дунда түрүү хууринуудые эзэлэ.

Томск хотодо нурадаг манай нотагай басаган Аня Булсоева, Хэжэнгын Зоригто Энкетев ба Түнхэнэй аймагай Хужарай Дулма Донцова 1989-1991 онуудай бүлэгтэ чемпионуудай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Эгээ аха бүлэгтэ хоёр дахин Валентина Заяханова, Александр Шурыгин гэгшэд илажа гараа. Бүхы хабаадагыд харгы мүнгэ олоо хаа, бүхэроссин мурьсөөндэ ошохо аргатай.

ТОБШО ҺОНИНУУД

Мүнөөдэр Улаан-Үдэдэ «физкультура» гэхэн хургуулийн хэсгэлээр республиканска Олимпиада эхилхэнэ. Эндэ бүхы аймгуудай түлөөлэгшэд хабаадахаар хараалагдана. Эндэ амжалта туйлахан хүбүүд, басагад Бурядай гүрэнэй университетдэ болон республиканска багшанарай коллеждо шалгалтагүйгөөр орохо аргатай. Нёдондо жэл Загарайн, Кабанскын, Прибайкалийн аймгуудай түлөөлэгшэд түрүүлжэ гараа. Бүхы дээрнэ хараад үзэхэдэ, Бурядай хүдөөгэй спортод эдэл аймгуудай спортсменүүд түрүүшүүлэй дунда ходо ябадаг. Энэ хадаа физкультурын багшанарай үшөө нэгэ шанга шалгалта болоно бшуу.

Һүүлэй үедэ манай республикада ушу яһала һайнаар хүгжэжэ, амжалтануудыншые эли харагдана. 2006 оной намар Бурядай хүбүүд Михаил Бадмаев болон Владимир Максимов хоёр дэлхэй чемпион оной нэрэ зэргэнүүдтэ хүртөө бэлэй. 2007 ондо Владимир Максимов Олимпийн наадануудта хабаадаха эрхэдэ хүртөө. Манай ушустнууд гурба-дүрбэн жэл соо Россин чемпионатуудта түрүү хуури алданагүй.

Бүхы амжалтануудые хараалан, Улаан-Үдэдэ Сибириин чемпионат болохо гэхэн шийдхэбэри абтаа. Февралийн 2-3-ай үдэрнүүдтэ Сибирскэ тойрогой эгээл бэрхэ тамиршад манай ниислэл хотодо мурьсэхэнэ.

Волейболоор эрэшүүлэй «Динамо Бурятия» команда муу наадаһан зандаа. Дээдэ лигын «Б» бүлэгтэй зүүн зүгтэй бүлэгтэ манай хүбүүд 7-12-дохи хуури булаалдана. Тийгэжэ гээд оройдоошые нэгэ дахин амжалта туйлаад байна. Хэды тийгэбэшые, 11-дэхи хуури эзэлхэ аргатай. Ушар гэхэдэ, Благовещенск хотодо болоһон наадануудта Нижневартонскын команда ерээгүй, тэдэндэ 0 очко үгөө.

БЭРХЭ ЕРЭЭДҮЙ ХАРАГДАНАГҮЙ

Сибирь болон Алас Дурна зүгэй мурьсөөн мүнөө үедэ «Россин найдал» гэхэн гаршаг доро үнгэргэгдэхэ болонхой. Январин 22-24-дэ Улаан-Үдэдэ тус мурьсөөн боложо дүүрбэ.

Хабаровска хизаарай, Эрхүү болон Шэтэ можонуудай, Агын тойрогой, Буряад Республикын хэдэн аймгуудай 300 гаран тамиршад эндэ хабаадаа. Һүүлэй үедэ Бурядай харбагыд Росси дотороо, мүн дэлхэй дээрэ түрүү харбагыдай тоодо оролсоһон юм. Харин энэ мурьсөөн манай ерээдүй харбагыдай бэлдхэл муутай байһые харуулаа.

Бурядай хүбүүд, басагад оройдоол хоёр мүнган медаль абажа шадаа. 1990-1991 онуудай харбагыдай дунда Дарима Цоктоева финалда Шэтэн түлөөлэгшэ Ханда Жамьянова да 112:114 гэхэн тоотойгоор шүүгдэшоо. Мүн энэл наһанай бүлэгтэ Эрдэни Балданов Шэтэн Хэсэгтэ Гомбоевой финалда



арсаха шадалгүй байшоо - 110:118. Гурбадахы хууринуудые Анна Федорова болон Дмитрий Хангалов гэгшэд эзэлэ.

1992 оной харбагыдай дунда ганса Саяна Санжиева хүрэл медальда хүртөө.

Удаадахы мурьсөөнүүдтэ манай эдиршүүл шалгарха бээ гээд найдая.

Р-Н.БАЗАРОВАЙ
фото.

Сүлөөтэ барилдаан

ХОЁР ХҮРЭЛ МЕДАЛЬДА ХҮРТЭБЭД

Суута бар хүсэтэй Иван Ярыгинай дурсахаалда зорюулагдаһан уласхоорондын мурьсөөн Красноярск хотодо арба гаран жэл соо болоно. Спортын барилдаанай уласхоорондын федерациин эмхидхэдэ томо мурьсөөнүүдэй нэгэн болоно. Барилдаашадай дунда тус мурьсөөн дэлхэй бага чемпионат гэжэ алдартай юм.

Табан жэл соо тус мурьсөөнэй түрүүшын шата Бурядаймнай барилдаашад дабажа шададаггүй байгаа. 2007 ондо энэ муу заншал алдагдаа. Манай хүбүүд Базар Жалсапов болон Владимир Вильмов хоёр мүнган медальнуудта хүртэһэн байна.

Энэшые жэл манайхин бэрхэ дүн харуулаа. Владимир Вильмов 60 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ гурбадахы хуури эзэлэ. Тэрэ Алан Дудаевта 1/4 финалда шүүгдэшоо. Алан Дудаев хадаа энэ мурьсөөндэ түрүүлжэ гараа. Тийгэжэ Владимир Вильмов гурбадахы хуури булаалдаха аргатай болоо. Олимпийн чемпион Мавлет Батиров манай нотагай хүбүүнтэй барилдаха аад,

барилдахаа гарабагүй. Ушар гэхэдэ, Мавлет болон Адам Батировтанай аба Аллавдин Багиров 1/2 финалай үедэ хэрэлдээ шууяа гаргажа, хүбүүдэе абаад ябашаһан байна.

Эхэнэрнүүдэй дунда Любовь Волосова 63 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ хүрэл медальда хүртөө. Энэ һайн дүн гэжэ һанахаар. Харин манай республикын суглуулагдамал командын басаган энэ мурьсөөндэ бирагүйдөө. Юуб гэхэдэ, дүрбэлжэн финалда Любовь Волосова Москвагай Алена Карташоватай барилдахада, шорган дээрээ хэбтэшоо. Гурбадахы хуури эзэлхын тула Любовь Монголой барилдаашан Одончимэгые илажа шадаа.

2007 ондо Любовь Волосова дэлхэй чемпионатта хабаадахада, Олимпийн наадануудта хабаадаха эрхэ абажа шадаагүй һэн гээд һануулая. Харин мүнөө Россин суглуулагдамал командын бүридэлдэ орохын тула заал хаа, илалта туйлаха хэрэгтэй байгаа. Алена Карташовада иимэ муухайгаар шүүгдэхэниинь голхоролтой. Юуб гэхэдэ, бүхы буряад спортод дуратайшуул Любовь Волосовагай түлөө һанагаа зобохо байгаа, тэрээндэ ехэ найдал түрүүлээ.

Базар Жалсапов, Марина Вильмова, Дарима Санжеева гэгшэд табадахы хууринуудые эзэлэ.

Красноярскда энэ мурьсөөн январин 25-27-до үнгэрөө. Эндэ арбан хоёр гүрэнэй 200 гаран тамиршад хабаадаа гээд хэлэлтэй.

«СПОРТДО БИ ДУРАТАЙБ»

Спорт болон физическэ культурада хүн зоной дура булаха зорилготойгоор «Спортдо би дуратай!» гэхэн яармаг-харалга Улаан-Үдэдэ февральин 15-16-най үдэрнүүдтэ болохоор хараалагдана. Буряад Республикын физкультура болон спортын талаар республиканска хороон аргагүй удхатай хэмжээ ябуулга эмхидхэнэ.

Һүүлэй мэдээгээр, манай нотагай ажаһууншадай оройдоол 9 процентнь спортоор бээе һорино. Россин дотор энэ тоо 20 процентдо хүргэхэ хэрэгтэй гээд манай Президент Владимир Путин шанга эрилтэ табяа.

- Иимэ хэмжээ анха түрүүшынхиё эмхидхэхээ байнабди. Энэ аргагүй удхатай хэрэг гээшэ. Манай агентствын хүтэлбэрилэгшэ Владислав Бумбошкиной даабаряар яармаг харалганда республика доторнай хүгжэжэ байһан спортын зүйлнүүдэй түлөөлэгшэд булта хабаадаха ёһотой. Тэдэ өөһэдын амжалтануудай мэдээнүүдтэй, спортыгшоо зүйлэй дүримтэй тусхай станд хүн зондо дурдахаа. Мүн тэрэ дороо зүй-

лэйнгөө онһо оншо сугла-рагшадта харуулаа. Эндэ барилдаашад барилдаха, шатаршад шатараа наадаха, гараараа хүсөө туршагыд хүсөө туршаха болоод. Гэхэ зуура хүүгэдэй спортын хургуулинууд өөр тухайгаа хөөржэ үгэхэ, дүй дүршэлөөрөө хуваалдаха. Зарим ехэшүүл үхибүүдэ спортоор һорёогүй байһанаа, ямаршыеб даа секци, кружошто бэшүүлхэ бээ гэжэ найдагдана. Һүүлэй үедэ олоцдо һайшаагдаһан сауна, фитнес-клуб, аэробико, элүүржүүлгын аяншалга, заганшалга гэхэ мэтэ һалбаринууд олоной анхаралда хабаадалсаха,

- гэжэ физкультура болон спортын талаар республиканска хороонной таһагые даагша Елена Сандакова хөөрэнэ.

Эмхидхэгшэдэй хэлэхээр, үшөөшые олон наһан юумэн бээлүүлэгдэхгүи. Гол шалтаган гэхэдэ, томо байшан республика доторнай, илангаяа Улаан-Үдэдэ, үгы байшоо. Сампиловай нэрэмжэтэ уран хайханай музейн байшан соо энэ хэмжээ ябуулга болохоор хараалагдана.

- Яармаг харалгын үедэ спорт тухай фото-буулгабаринуудые хэдэг Баярма Табутаровагай дэлгэсэ олоной үзэмжэдэ табигдаха. Бидэ суута тамиршан, Гүрэнэй Дүүмын депутат болоһон Ирина Роднинае уряабди, - гээд Елена Сандакова хэлэнэ.

Февральин 5 болотор эмхидхэгшэд хабаадаха дуратай-шуулые хүлээн байна.

Тус хуудана Борис БАЛДАНОВ бэлдэбэ.



31.01.2008

БҮРЯД УНЭН

МЭРГЭН
ЗУБИЭН

22

№10(21553)

ДҮХЭРИЭ

№4(562)

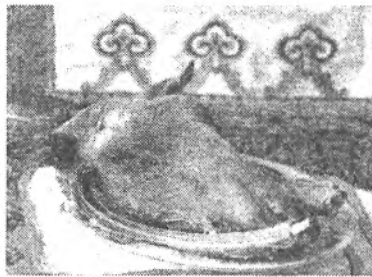
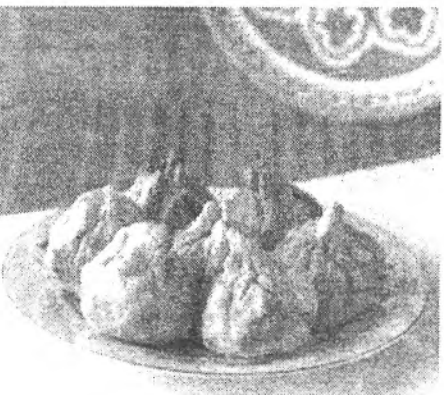
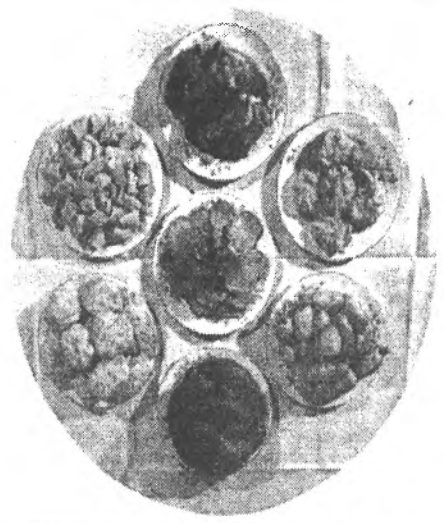
НАВСТРЕЧУ
БЕЛОМУ МЕСЯЦУ

ТРАДИЦИИ...

Знатоки, хорошо разбирающиеся в кулинарии, неизменно отмечают высокие достоинства бурятской национальной кухни. Особенно ценят они мясные блюда. Бухлеры, позы, убсун, хирмаса, орёмог, хиимэ, кровяная колбаса, приготовленные умело, любовно, с соблюдением традиционных рецептов, удовлетворяющих всем требованиям гостеприимного стола, отвечают самым изысканным вкусам.

Небезынтересно здесь сказать, что по традиции, а она, как известно, складывалась на основе особенностей натурального скотоводческого хозяйства, в каждый сезон года употреблялись в пищу мясо строго определенного вида животного. В сельской местности этот порядок сохранился и поныне. Летом предпочтение отдается молодому барашку, ближе к зиме — конине, зимой — говядине. Мясо же диких зверей добывалось только осенью.

Искусные скотоводы, буряты владеют секретами откорма животных, предназначенных на забой, великолепно знают их анатомию, разделяют тушу строго по частям (описание с правой стороны), редко прибегая к топору. Каждая часть туши, каждый элемент, субпродукта употребляется на приготовление определенного вида блюда.



ТӨӨЛЭЙ

...Юноши и девушки сели на коней и, окружив невесту, тронулись в путь. В доме Доржи и во дворе разносили гуляющим на свадьбе мясные блюда, ставили бараны головы перед самыми почетными, гостями...

«На утренней заре»
Х.Намсараев.

Это блюдо подается уважаемому гостю.

Баранью голову (төөлэй) остригают, палят до золотистого цвета, тщательно чистят и моют. Затем, отделив челюсти и язык, варят в подсоленной воде до размягчения кожи.

Подают на блюде, обложив с обеих сторон ребрами с мякотью, сделав на лбу треугольный надрез, и обязательно носиком к гостю.

Угощение это чисто символическое, означающее высокую степень уважения к почетному лицу.

ХУШУУР
(Мясные груши)

Фарш и тесто для хушуура готовят так же, как и для поз, только в фарш добавляется чуть побольше воды.

Тесто раскатывают на тонкие круглые лепешки, на них укладывают фарш, края защипывают так, что изделия получают форму груши.

Хушуур опускают в кипящий жир и держат до образования бледно-желтой корочки. Если груши готовы для употребления, то при проколе вытекает светлый жир.

На 4—5 человек норма составных частей мяса, муки и других компонентов такая же, как при приготовлении поз.

ПЕЛЬМЕНИ «БАРГЖА»
(Пельмени по-баргузински)

Мякоть баранины вместе с внутренним жиром пропускают через мясорубку с крупной решеткой или секут в деревянном корытце, добавляют мелко нашинкованный репчатый лук, чеснок, муку, воду, соль, перец и хорошо вымешивают. Иногда для аромата добавляют мелкотолченый анис. Фарш для пельменей готов.

Затем готовят тесто. Технология такая же, как при приготовлении домашней лапши. Тесто раскатывают тонким слоем и вырезают круги. На них укладывают фарш и защипывают края внутрь. Получаются они грушевидной формы, с затейливым рисунком в месте защипывания.

Теперь остается их отварить в кипящей подсоленной воде или мясном бульоне примерно 20—25 минут, выбрать,править топленым маслом и подать на стол. В зимнее время пельмени готовят впрок, замораживая на холоде.

На 5 человек — для фарша: 400 г мяса, 100—120 г внутреннего жира, 1 головка репчатого лука, 2—3 дольки чеснока, 1 столовая ложка муки, полстакана воды.

Для теста: 330 г муки, 1 яйцо, полстакана воды. Соль по вкусу.

ШАРБИН
(Пресные беляши)

Технология приготовления фарша и теста точно такая же, как при приготовлении поз.

На тонко раскатанную лепешку весом 30 г укладывают 75 г фарша (столовую ложку), защипывают края, оставляя в середине отверстие.

Жарят беляши, на сковороде.

Большая сыть брюху вредит.

(Пословица.)

ЭРЭЭЛЖЭ

(Печеночно-кровяная колбаса, или зельц)

После слива жидкой части крови всегда остаются сгустки, т. е. свернувшаяся кровь. Сгустки размывают, добавляют в измельченном виде печень, внутренний и надпочечный жир, десять капель трехпроцентного уксуса, молоко, мелкотолченый чеснок или репчатый лук, соль. Этой массой набивают хорошо промытую толстую кишку и перевязывают с двух сторон. Варят в подсоленной воде около часа.

Состав колбасы примерно такой: 30 см толстой кишки, 500—600 г крови, 250—300 г печени, 100 г внутреннего и надпочечного жира, полстакана молока, два-три зубчика чеснока, одна головка репчатого лука, перец, соль по вкусу.

ОПИСАНИЕ ЧАСТЕЙ

туши баранины, в соответствии с кулинарной обработкой

I. Названия частей туши баранины по-русски:

1. Лопатка — передняя нога
2. Шейя
3. Корейка
4. Грудинка
5. Окорок

II. Названия частей туши баранины по-бурятски (передней части):

1. Төөлэй (голова без челюсти, языка, опаленная)
2. Үбсүүн грудинка
3. Дала — лопатка без локтевой и лучевой кости
4. Атхал — локтевая часть
5. Хартяа — (зод сэмгэн) лучевая кость
6. Хабһан — ребра
7. Хүзүүн — шейные позвонки
8. һээр — позвонки передней части

III. Название частей задней ноги по-бурятски:

1. Ууса — крестец с курдюком
2. Можо (можно сэмгэн) бедренная часть
3. Шагайтай (шагайтай сэмгэн) — берцовая часть — шэлбын яһан — берцовая кость.
4. Шиира — голень
5. һүжэ — подвздошная часть
6. һохор нюрған — позвонки поясничной части.

При торжественных приемах гостей разделку туши ведут строго по вышеуказанному перечню, по суставам костей и, не разрубая, варят целиком, т. е. бухлер. Подают их почетным гостям как знак внимания.

ТАРАГ

Особенно приятен холодный тараг, да еще заправленный сливками или свежим молоком, в летнюю жару. Он хорошо утоляет жажду и одновременно насыщает. Обладает ценными диетическими свойствами. Тараг всегда находил применение в качестве предварительного угощения для гостя, пока готовилась горячая еда.

Его вполне можно готовить в условиях города. После того, как сняты пенки (үрмэ), молоко слегка подогревают, затем в него вливают закваску (гүрэлгэ), т. е. небольшую чашечку тарага предыдущего приготовления. Если же закваски нет, ее можно приготовить. Достаточно перемешать немного сметаны и ржаного хлеба — закваска готова. Остается добавить закваску в молоко и



поставить на сутки в теплое место. Прежде чем подать тараг на стол, надо хорошо его взболтать, добавляя, по желанию, сметану, сливки или свежее молоко.

На 1 л молока требуется для закваски 100 г сметаны и 100 г ржаного хлеба.

СЭГЭЭ
(Кумыс)

Достоинства его общеизвестны. Прежде всего — прекрасное лечебное средство. Во-вторых, чудесный тонизирующий напиток. Высоки диетические и питательные свойства кумыса. Сло-

вом, он полезен во всех отношениях. Кроме того, кумыс относится к тем напиткам, которыми встречают почетного гостя. Высоко ценили его в старину. Необычайно широкой популярностью пользуется он и теперь.

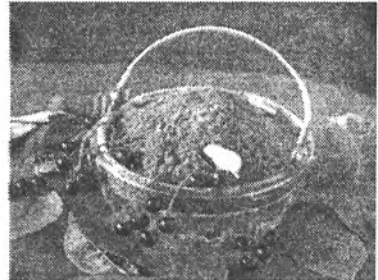
Технология его приготовления не сложна.

3 л процеженного кобыльего молока наливают в пятилитровую бутылку и добавляют 500—600 г хорошо промытого изюма. После этого бутылку ставят на 3—4 суток в прохладное место. Таким образом, закваска для дальнейшего приготовления кумыса готова. Затем на 3 л парного молока берут пол-литра готового кумыса, т. е. закваски, смешивают их. Через 3—4 суток получают лечебный диетический напиток — сэгээ (кумыс).

МОЙНОТОЙ ШАНАҺАН
ТИБҺЭН

(Черемуха с сараной)

Промытые и очищенные клубни сараны варят в цельном молоке до распадаения долек. Затем добавляют молотую черемуху. Сахар кладут по вкусу. Хорошо вымешав, массу варят 15—20 минут. Блюдо готово. Предварительно охладив, можно давать на стол.



БУРЯТСКИЕ ШАНГИ

Приступая к выпечке шанг, замешивают дрожжевое тесто на кислом молоке, дают расстойку. Затем созревшее тесто разделяют на крупные лепешки толщиной примерно 2 см. Смазывают их сверху густой сметаной, делают надрезы и помещают на противнях в русскую печь или в жарочный шкаф. Готовность можно определить по золотистой корочке, крутым сдобным бокам цвета хорошо выпеченной булки и восхитительному запаху горячего хлеба.



Подготовила Бэлигма ОРБОДОЕВА.

XVII ЖАРАНАЙ ГАЛ УЛААН ГАХАЙ ЖЭЛ

ҮБЭЛЭЙ НҮҮЛ ХАРАГШАН ҮХЭР,
 ХАБАРАЙ ЭХИН ХҮХЭ БАР НАРАДУУД

Буряад литэ	28	29	29	30	1	2	4
Европын литэ	4	5	6	7	8	9	10
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара панед.	Мягмар Марс вторник	Лагба Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	хүхэ Нохой	хүхэгшэн Гахай	улаан Хулгана	улаагшан Үхэр	шара Бар	шарагшан Туулай	сагаан Луу
Мэнгэ	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан
Луудал	модон	хиу	гал	шорой	түмэр	огторгой	уһан

Гарагай 2-то хуушанай 28 (февралин 4).

Хүхэ Нохой, 6 сагаан мэнгын, модондо нуудалтай үдэр.

Тэрсүүд тэмдэгтэй, харшалдаган муу үдэр.

Иймэ үдэр гэр бариха, бэри буулгаха, дасан дуган, мургэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүгээхэ, замда гараха, үрлэн сээсг тариха, үндэр нэрэ солодо хүртээхэ, мал адууна суглуулаха, хэшэг дуудаха, даллага абаха мэтын зүйлнүүдтэ тон муу.

Хүнэй үһэ абаа наа, хэрүүл шууян болохо.

Гарагай 3-да хуушанай 29 (февралин 5).

Хүхэгшэн Гахай, 5 шара мэнгын, хийдэ нуудалтай үдэр.

Бурханда мургэхэ, бурханай ушар ёһые сахиха, тарни олоор уншаха, хани нүхэдөө суглуулаха, дасан (дуган), мургэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, хэргээхэ, бурхантай ном оршуулаха мэтын зүйлнүүдтэ хайн.

Тээрмэ тодохого, мэгдүүтэй ажал эрхилхэ мэтые тэбшэхэ шухала.

Хүнэй үһэ абаа наа, хүнэнэй зайлажа төөрхөх гэнэ.

Гарагай 4-дэ хуушанай 29 (февралин 6). Энэ нарада 29-нэй үдэрнүүд дабхасалдаба.

Улаан Хулгана, 4 ногоон мэнгын, галда нуудалтай үдэр.

Бурханда мургэхэ, зальбарха, лусууд, үндэр сахюуса тахиha, дайсаниие, ада шүдхэр номгодохого мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Үхэр худалдаха, юумэ наймаалха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ мэтые сээрлэхээр.

Хүнэй үһэ абаа наа, хүнэнэй бэһээ зайлажа төөрхөх.

Гарагай 5-да хуушанай 30 (февралин 7). Дүйсэн үдэр.

Улаагшан Үхэр, 3 хүхэ мэнгын, шоройдо нуудалтай үдэр.

Дүйсэн үдэр хадань бурханда зула бариха, мургэхэ, эм найруулха, эм залаха, элшэниие зараха, тангаригаа болуулха, дайсаниие номгодохого, тараг бэрихэ, айраг халааха, уһан балин («чавдор»), лусуудай балин («слудор») гаргаха, лусуудта үргэл үргэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн.

Гэбэшье газар малтаха, абанаа бусааха, модо сабшаха, хюрөөдэхэ мэтын үйлэнүүдтэ муу.

Хүнэй үһэ абаа наа, эрлигтэй ушарха.

Гарагай 6-да шэнын 1 (февралин 8).

Шара Бар, 2 хара мэнгын, түмэртэ нуудалтай үдэр.

Сагаан нарын 1-нэй үдэр.

Бурханда мургэхэ, бурхан, үндэр сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиha, үхибүүдэ баярдуулжа, өөһэдынь дуратай бэлэг

барюулха, үбгэд хүгшэдые баясуулхада, тон хайн гэнэ.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа наа, наһан богони болохо.

Гарагай 7-до шэнын 2 (февралин 9).

Шарагшан Туулай, 1 сагаан мэнгын, огторгойдо нуудалтай үдэр.

Бальжиниматай, тон хайн үдэр.

Бурханда мургэхэ, лусууд, тэнгэри тахиha. Буян хэшэгтэй үдэр хадань, дасанда, ламанарта үргэл үргэхэ мэтын хайн хэрэг үйлэдэхэ шухала.

Хүнэй үһэ абаа наа, хэрүүл гаража магадгүй, тишмэхэ үһэ абалгы хойшолуулаха хэрэгтэй.

Гарагай 1-дэ шэнын 4 (февралин 10). Энэ нарада 3-най үдэр үгы, забхарлаба.

Сагаан Луу, 9 улаан мэнгын, уһанда нуудалтай үдэр.

Бурханда мургэхэ, бурхан сахюуса, лусууд тахиha, бисалгал үйлэдэхэ, буян хэхэ, бурхандаа уһан тахил үргэхэ мэтые нарар сахихые үндэр ламанар дурадхаан байна.

Зүгөөр онгосо, тала дархалха, тээрмэ тодохого, шуһа ханаха, төөнэхэ, газар малтаха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр.

Хүнэй үһэ абаа наа, бэсын юрэнхы тамир хайжарха.

АНАА ДАСАНДА БОЛОНОН ЗУЛА ХУРАЛДА

Энэ дасанай хубараг байһан ЦЫРЕНДЫЛЫКОВ Санжейжин Ринчинович абынгаа гурасхаалда, мүн энгэ хураһан, хураһан бүхы үеын лама, хубарагуудта зориюуланба



Хоёр зуун жэлэй урда Хориин тайшаанарай үргэлөөр Тудхалга агуулын хормойдо Томо дасан мүндрэлөө. Алиш тээгээ субаргануудтай, Аржагар алтан толинуудтай, Гандан Шаддублин хахилтай, Гомбо Махагала сахюусантай, Гайхамшаг хайхан ордон. Гурбан шулуун дабхартай Анаа дасан гэгдэн, Алдаршаба жабхалантай, Мянган бурхадай сэнгити Мандалын дагшан орон Наян тохой Майдариин Нам сагууһан оршон Ногоон-Дара эхын шүтээниинь

Урил түрэдэг шэдитэй, Үнэтэ ялцир бүрэниинь Унгын эрдэни шэмэгтэй, Долоон зуугаад ламанарынь Зумпрэл буухын убдистай, Доншуур мааниинь хурдэниинь Зүрхэн тарнин адистай, Оройнь мүнгэн хонхонууд Агаар сэлмээн жэнгирнэл. Ара үбэрэйнь жалсангууд Удхаар дүүрэн толорнол, Наран-ганжарынь гэрэлтэн, Барга байдал гиигүүлээ. Арбан нэгэн эсэгэтэн Буянай эншэ байгуулаа, Буддын гүнзгэи номнолдонь Булга шүтэн этигэмэй. Боди гэгээн энэрэлдэнь Түшгэлэн, найдан хүзэмэй, Истад ламанар бүридөөд, Ээлжэлээд хуралнууд хурагдаа.

Үглөөнэй лэнхобоор дэльбэжээд, Үлзүгтэй дасамнай налбараа. Ехэ Цогчин-голлонхой, Арбан найман тойронхой, Түбэйнь олон дасангууд Тобойдожо бодоо юм. Дүрбэн зүгтэнь дугангууд Отогортно зоноо угтаа юм. Табан зуугаад гэр байра Арбаад тойрон гудамжа. Аалан голы «шууоурта» Аралжаан дэлгэрээд шууяатай, Хитадай «хороон» урматай, Худалдаан гүйнэ урагшатай. Түүхэнь дасанай ехэ юм, Түүрээбэл, үльгэр юм.

Шинэадба лама Дансарай Шэрээтэ байгаа түрүүшын Эрхүүгэй зарлигаар 2-дугаарай - Шоймпол нирба Түбөөшын, Дагба-Жалсан - Үльдэргын, Лайдабай Намжил-Сэлэнгын, Аюушын Галдан-Ара-Байсын, Барын ламхай-Хэжэнгын ... Арбан гурбатай хубарагхан Багшые дахан ерэлэй, Эрдэмээр эндэ дээшэлһэн Этигэлэй Хамба бэлэй.

Судар ном соо бэшэгдээд, Сэмүүн сагыше ерээ хэн, Бурхан шажан дэбһэгдээд, «Бузар манан» гэгдээ хэн. Гарнин хүсэ эдэлһэн Түгэс номто изагууртан наруул суртаал шудалхан нахил ехэтэ санваартан, хүрөөтэй аюулда оробошые, «Этигэлээ» шэбшэн ябаа юм. Сүлэлэг, түрмэ, туулгашые - Сумыень тэбшэн угтаа юм. һандаралые гэршэлһэн Задаран уһанан дугангууд, Мааниин абыа шэнгээһэн Нангин обоо шулуунууд.

Ехэ дасан оройгүй Ерүүл налхин самнана, Хоёр дабхарынь сонхогүй Хооһоор эинхэн харлана. Досоонь байһан шүтээнүүд, Дээдын урлаг бүтээлнүүд, Бусалтагүй дэгдэнхэй Нюутдаһаниинь олдожо эхилэнхэй.

Элинсэгүүдэй захяатай Эртын ехэ баялигай. Шорой болоод хэбтэхэдэнь, Дорой үзөөд байхадань, Улаан зүрхэн хайланал. Уяран сэдхэл доһолнол. Түгдэрхэй гэшхүүрэйнь табсангаар

Түмэн жиндагууд хүндэлөөл, Хубилгаан мэргэд, тайшаанар Хаан тайжаш үнгэрөөл. Үхэр бүрээгэй мөөрөөн Соностожо үлһэншуу, Цамай дошхон бүжэгөөн Дорьбоожо байһаншуу... һайн тээшээ сагнай һая нааша эрэнхэй,

Гэлүгбэ үндэр шажамнай Гэдэргээ бусаад хэргэнхэй. Шэлэ, хадаар манараад, Шэнэхэн саһан бударна, Мүнөөнэйнь дуган нээгдээд, Мянган зуланууд бадарна. Лэгсэг шэрээтэ урдалжа, Ламанар хуралаа бүтээнэ, Богодо-Зонхообо магтажа, Бултанай туһада зальбарна. Үльдэргэ нууриной хүзэгтэн Үргэлөө мэдүүлэн бэшэрбэй. Цэрэнэй Дондог түрүүлэн, Сагаан хадагаа дэлгэбэй. Зула хуралай ээлжээгээ Гахай жэлтэн даабал даа. Ханда, Намжилмаа, Баярма гээд,

Тогоо барижа гарабал даа. Олонойнгоо хэрэг бүтээгээд, Урматай бусажа ябахадаа, Норжима абгай эхилээд, Уянгалан эжынэр дуулалдаа. Сугтаа ерһэн залуушуул Серёжа, Зоригто, Балмасуу Улам саашан дамжуулхал Угсаатанай арюун заншал. Анаа дасамнай үндыжэ, Алтан ганжараа ялоруулхал, Үгэлгыл эзэд хүсэлжэ, Үндэһэн шажанаа мандуулхал.

Долоотойхон хубараг абамни Гүйжэ эндэхэнэ ябаал даа, һабаадуулдаг байгаа баархамни Шойдор-жоодшо абагадаа Айлай эрхэ гансахан Гэрээ һанажа гасалха,

Тэрьедеэдыше үзөө хэн, Тиибэшье хургуули гараа хэн. Үлгытэй нарай үеһөөм Үдэш, үглөөнь соностоод, Түгэд, монгол уншалгануудынь Түргэн, хурса үгэнүүдынь Сээжэдэмни шэнгэнхэй, Санзай, хүжэнь тунанхай Бадаараһан зулын гэрэл Бүхэшгүи мүнхэ юмэл!

Ечигма Санжейжина. Үльдэргэ.

САГААН НАРЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

ЭНТОГРАФИЧЕСКА МУЗЕЙДЭ
 Февралин 9-дэ Сагаан нарын һайндэртэ Этнографическа музей соо гансата табан аймагуудай хүн зон суглархаар хараалагданхай. Эндэ Хэжэнгын, Баргажанай, Яруунын, Хориин болон Захааминай аймагуудай түлөөлэгшэд энэ Сагалганай найрта уригданхай.

Энэ һайндэр хадаа конкурсын ёһо гуримаар үнгэргэгдэхэ түсэбтэй. Команда бүхэн 10 минутын концертнэ программатай, харагшадые хүхээхэ, сэнгүүдхэ зорилготойгоор наада, мурьисөө эмхидхэхэ зэргэтэй. Жюрин бүридэлдэ уригданан аймагуудай нютагай нэгэдэлнүүдэй түрүүлэгшэньэр орохо юм.

ЖАБАР ҮБГЭНИИЕ ХҮЛЭЭНЭБДИ
 Февралин 6-да сууга Агууехэ Устюгһаа Жабар үбгэн ерээхэ, «Сагаалган - 2008» гэхэн һайндэртэ хабаадахаар уригданхай. Жабар үбгэниие Буряад ороноймнай Сагаан үбгэн (Россин габьяата артист Дамба-Дугар Бочиктоев) угтажа, бүхы орон нютагтала танилсуулаха, хажуудань ходол ябасаха юм.

Жабар үбгэниие угтахын тула, «Жабар үбгэн Буряад ороңдо» гэхэн проект бээлүүлдхын тула Буряад Республикын Правительствата республикымнай Правительствын Түрүүлэгшын социальна хүгжэлтын талаар орлогшо Б.Г.Бальжировай ударидалга доро хүдэлхэ тусхай бүлэг байгуулагданхай. Мүнөө үедэ Жабар үбгэнэй хабаадаха хэмжээ ябуулгануудай уридшалан табигданан түсэбэй программа зохёогдоо. Тиихэдэ Жабар үбгэнэй ошохо хүүгэдэй социальна эмхинүүдтэ туһа хүргэхэ зорилготой спонсорнуудтай хэлсээнүүд баталагданан байна. Жабар үбгэн Улаан-Үдэ хотымнай үзэсхэлэн газарнуудтай, алдар сууга Байгал далайтай танилсаха.

АЯЛГА, ДУУНУУД ЗЭДЭЛХЭНЬ
 Сагаан нарые угтуулан, олон тоото республиканска, региональна, мүн уласхоорондын удахатай дуу, хүгжэмэй конкурсноуд Улаан-Үдэдэмнай үнгэргэгдэхэнь. һаяхан «Серебряный голос Байкала» гэхэн эстрадна залуу дуушадай конкурс «Железнодорожник» гэхэн соёлой байшанда эмхидхэгдэжэ, элдэб аймагуудай эрхим дуушад шагнагдаа.



Агууехэ Устюгэй Жабар үбгэн хүүгэдтэй

Тиихэдэ «Мүнгэн сэргэ» гэхэн урданай буряад дуунуудай конкурсно хабаадаха дуратайшуул, дуушад зүг бүриһөө «Ариг Ус» телекомпанида (37-дохи кабинет) ерээхэ, болиг шадабария туршана. Конкурсдо орогшод заабол сууга «Эрбэд соохорые» буряад маягаарнь дуулаха зэргэтэй. Түгэсхэлэй илагшадай Гала-концерттээ эмхидхэгшэд февралин 2-ой үдэшэ Х.Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театр ерэхье урина.

«Серебряный лебедь» гэхэн эстрадна дуунай 1-дэхи регионууд хоорондын конкурс февралин 26-һаа мартын 1 хүртээр Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэ түсэбтэй. Түгэсхэлэй Гала-концерт мартын 1-дэ бурдрамын театрта болохо. Мэдүүлгэнүүдэ Улаан-Үдэ хотын Ербановай үйлсын 6-дахи байшангай 13 кабинеттэ үгэхэ, хандаха аргатай.

Тиихэдэ «Звезды Белого месяца» гэхэн этническэ хүгжэмэй VI уласхоорондын фестиваль февралин 27-һоо мартын 1 болотор Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэхэ. Эмхидхэн байгуулагшад - республикын Правительство, «Ариг Ус» телерадиоккомпани, «Алтаргана» гэхэн ООО. Мүнөө үеын нугалбаритай, зүгөөр урданай дуу, хүгжэм дуураһан аялгатай арадай дуу, фольклор гүйсэдхэдэг олон ороной солистнууд, дуушад, коллективүүд хабаадахаар уригданхай. Февралин 29-дэ түгэсхэлэй Гала-концерт болохоор түсэблэгдэнхэй. Дуунда дуратайшуулые Сагаан нарын концертнүүдтэ уринабди.



ТҮРЭП ГАРАЛЫЙ ЗҮГХӨӨ – ТҮНИ ҮАЙХАН АМАРШАЛГА

Ревомир Баярович ГАРМАЕВ Буряад орондоо мэдээж хүн. Эрхим багша, оратор - трибун, «Буряад үнэн» газетын ахмад редактораар олон жилдэ хүдэлхэн, комсомол залуушуулай бэлигтэй уда-ридагша, олон жэл соо Буряадай Правительствата ажаллахан, олонийтын ажаада хээээдэ эдэбхитэй хабаадаг хүн. Наһанайнгаа амаралтада гаранхайшье наа, Буряад Республикын Ветерануудай соведэй түрүүлэгшээр хун-гагдажа, хүн зонойнгоо түлөө шадал соогоо оролдожо ябадаг. Олон түрэл гаралдаа туһалжа, сэнгтэй хургаал хэлэжэ, зүб харгы заажа байхадань, бидэ доро дохин ябадагбди. «Буряад үнэн» - «Дүхэрнэ» сониной



«Буряадай түрүү хүнүүд» гэхэн конкурсын «Сагаан үбгэн» гэхэн номинацида лауреат болоходонь, одоол ехээр баярлаабди. Бидэ-нэр, түрэл гаралын хүндэтэ абгаяа, нагасаяа адарта ой-гоорнь амаршалаад, сэдхэлэй хайхан үгэнүүдые зорюулабди:

Хүндэтэ манай Ревомир Баярович!
Булган тайгата Барханайнгаа Бэрхэшүүлэй нэгэн болоолта. Баабайнгаа нэрье нэрлүүлжэ, Булганай түлөө оролдонот. Далан наһанайнгаа үндэр дабаанда
Дорюун шамбай ерэнэн Таңдаа үрелээ хэлэхэмнай: Мүнгэн шэнги мүнхэ наһатай, Утаһан шэнги ута наһатай, Үри хүүгэдэйнгээ, аша зээнэрэйнгээ
Жаргалье үзэжэ, Надежда Дмитриевна хани нүхэртэйгөө Ан-бун ажаһуухатнай болтогой!
Амаршалагша: Гармаевтанай, Ешионовтоной, Баторовтанай олон тоото гэр бүлэнүүд.



Манай үеын нүхэр, багшын ажалай ветеран **Валентина Раднаевна ЦЫБЕНОВА** январин 30-да 65 наһатай болохонь. Валентина Раднаевна багшанарай институт дүүргэһээр, хэбэд номхон Хэжэнгэ нютагтаа багшын орёо хүндэ ажалда пенсидэ гаратараа таһалгяраггүй хүдэлхэн юм. Хүндэтэ Валентина Раднаевна, 65 наһанайтнай ойн баяраар амаршалаад, дэлхэйн хайн хайхание хүсэнэбди: Түрэнэн энэ үдэрөө Үхибүүдэйнгээ, ашанарайнгаа

Гушанарайнгаа, түрэлхидэйнгөө Хүхюүтэй, зугаатай дүхэриг соо утгажа, Сээжэ хонор, сэдхэл арюун, Хүл хүнгэн, хөөрүү зандаа, Урма баяртай, үлзы хэшэгтэй, Дэлхэйн гурбан зөөлэниие эдлэжэ, Элүүр энхэ, бурхантай, буянтай Үшөө олон жэлнүүдтэ Үри хүүгэдээ, аша зээнэрээ, гушанараа Баясуулжа ябахатнай болтогой!
Амаршалагша: сасуутан нүхэдэй талаһаа Е.Бадмаева.

50 наһанайнгаа алтан ойн баярые тэмдэглэжэ байһан аршаан булагта Түнхэн аймагай Далахай нютагта ажаһуудаг **Галина Санжиевна ШОБОСОЕВАЕ** наһанайн нүхэр Сергей Будаевич.

дүрбэн үхибүүдын гэр бүлөөрөө, табан аша зээнэрын амаршална: Тэбхэр сагаан табин наһандаа Талаан бэлиг түгэдээр ябаналта,

Тэнгэри бурхадай ашата буянтай Түнхэн хайхан аглаг нютагтаа Үри хүүгэдээр үнэр баян, Үетэн нүхэдөөр үшөө олон, Үе сагай гүйдэл соо Энхэ элүүр, баян тарган, Этигэл дүүрэн ябыт даа.

Эдир дангинанар



РАСПИСАНИЕ ХУРАЛОВ УЛАН-УДЭНСКОГО ДУЙНХОР ДАЦАНА ХАМБЫН ХҮРЭ

Февраль 2008 г.

3 вc. 9:00-11:00 Замбала	7 чт. САГААЛГАН
3 вc. 16:00-16:30 Балин адисалга	8 пт. 9:00-11:30 Табан Хан
4 пн. 9:00-12:00 Ямантака,	16 сб. 9:00-11:30 Дамжан Дорлег
Гомбо, Чойжал, Гонгор, Лхамо,	9 сб. - 23 сб. 14:00-16:30 Юм хурал
Жамсаран	24 вc. 14:00 -16:30 Юм хуралай тараал
5 вт. 9:00-12:00 Ямантака,	Ежедневно 9:00-11:00
Гомбо, Чойжал, Гонгор, Лхамо,	Сахиусан хурал
Жамсаран	Каждую субботу 9:00-11:30 Баян Намсарай
5 вт. 18:00-19:00 Дутжууба	
6 ср. 20:00 - 23:00 Сидор Лхамо	

САГААЛГАНАЙ ШЭМЭТ

Эрхим уран гартайшуул Сагаалгание угуулан мүйлөөр скульптурануудые хэжэ, ниислэл хотоёо шэмэглэхэн. Үсэгэдэрһөө эхилжэ, Илалтын проектээр оршодог мүнхэ дурасхаалай хүшөөгэй хажуудахи талмай дээрэ зураашад өөһэдын зохёон мүйлхэтэ композицинуудаа бүтээжэ эхилбэ. Улаан-Удын уран зураашад, архитекторнууд, Захиргаанай түлөөлэгшэд жюрин бүридхэлдэ оржог, конкурсын илагшадай нэрэнүүдые февралын 7-до сонсохо болоно. Шангай хууринуудта гарагшад мүнхэн бэлэгүүдтэ хүртэхэ байна.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

АГВАН ДОРЖИЕВАЙ ТҮРЭХЭН НЮТАГ – МИНИЙ ТООНТО

Загарайн аймагай Ацагат нютагай дунда хургуулида «Агван Доржиевай түрэнэн нютаг - миний тоонто» гэхэн эрдэмэй-практическа конференци үнгэрбэ. Агван Доржиевай жасын, Загарайн Эрдэм хуралсалай управлениин үүсхэлээр эмхидхэгдэнэн энэ хэмжээ ябуулгада хурагшад аймагайнгаа түүхэ, соёл, хизаар ороноо шэнжэлгэ, уг гарбал тухай хэлсэбэ. Аймагай арбан хургуулин 29 хурагша эдэ асуудалнуудаар

шэнжэлгын хүдэлмэринүүдые ябуулжа, хэһэн ажалайнгаа үрэ дүнгүүд тухай хөөрөбэ. Ацагадай дунда хургуулин Дарима Раднаева, Адиса Намсараева, Эржена Дульзинова, Онохойн 1-дэхи хургуулин шабинар Ксения Колесникова, Анастасия Бурлакова, Валя Гриценко, Максим Ключук гэгшэд энэ конференцидэ шалгаржа, эрхим хурагшад шангуудта хүртэбэ. «Вперед» газетын хонинһоо Ешигма ЦЫБЕНОВА бэлдэбэ.

ЦЯН НУТАРХАЙ ХАМАРШАД

Һүүлэй үедэ зүүн зүгэй хатар олоной хонирхол татана. Сэнхир экранаар, концерт наадануудта үнгэтэ гоё ялалзан хубсаһатай хатарша басагад заатагүй нүдэндэ торолдоно бшуу. «Энергетик» гэхэн эдиришүүлэй клубта зүүн зүгэй хатарай фестиваль үнгэргэдэбэ. Түлбэригүй хатарай кружошто олон басагадые Галина Валерьевна Коноваленко ябуулла. Үнгэргэжэ жэл зүүн зүгэй хатарнуудые заажа, түгэсхэлэй харалгын фестиваль эмхидхэбэ. Конкурсно арба гаран басагад хабаадаа. Тиин энэ конкурсно шангай хууринууд гаргагдаагүй, гансал харагшадай олоной дуугаар, тэдэнэй ханамжаар тон лэ гоёор хатархан басаган амтатай торт бэлэгтэ хүртөө.

14-дэхи гимназиин Катя Хандирова олоной дура буляжа, харагшадай шанда хүртэбэ. Гурба харын туршада энэ фестивалда бэлдэжэ, хубсаһа оёжо, гоёолтонуудые нэхэжэ, хатараа шэмэглэе. Зүүн зүгэй хатар тимэшье хүндэ бэшэ, үдэр бүри упражненинүүдые хэбэл, хатарта хурахаар. Энэ фестивалда бусад басагад баһал гоё номернуудые бэлдэе, - гэжэ Катя хэлэнэ. «Энергетик» клубта мүнөө жэлһээ эхилжэ латино-американ хатарнуудта хуража захалхань.

Е.ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Зүүн зүгэй хатарай фестивалда хабаадагшад.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА</p> <p>РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Н.М.АНТОНОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unep@mail.ru</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 6 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хэһэг - 30100. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн ОАО-до бэлэндиопозитивүүдхээ газетэ 7110 хэһэгээр хэблэгдэе. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Б-0165-дахин номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.</p>
--	---	--	--

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэринин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида ороһон материалнууд шүүмжээлэгдээгүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлые хазгайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.